Бүгү чурттарның пролетарийлери, каттыжыңар!

ШЫН

СЭКП Тыва обкомунуң, Тыва АССР-ниң Дээди
Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 101 (9475) | Вторник, апрель 30, 1974 чыл | 1925 чылда үндезилеттинген | Өртээ 2 көп.

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОММУНИСТИГ ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТӨП КОМИТЕДИНГЕ

Бистер, Бүгү-эвилелдиң Ленинчи Коммунистиг Аныяктар Эвилелиниң XVII съездизиниң делегаттары, чурттуң аныяк салгалының дугайында ленинчи сагыш човаашкыны дээш болдарының ынакшылының болгаш изиг өөрүп четтириишкинниң сестерин комсомолчуларның, бүгү совет аныяктарның өмүнээзинден СЭКП Төп Комитединге илергейлеп тур бис.

Партияның мерген угаанныг болгаш чылыг сөзүнге, ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге СЭКП Төп Комитединиң байыр чедириишкининде Ленинчи комсомолдуң ажыл-чорудулгазын бедик үнелээнинге, эш Леонид Ильич Брежневтиң ханы уткалыг делгереңгей чугаазынга чалгыннанган комсомолчулар, бүгү оолдар болгаш кыстар төрээн партиязының салган сорулгаларын чаа энергия-биле күүседир.

Бистер апрельдиң бо хүннеринде боттарывыстың ажыл-херектеривисти болгаш бодалдарывысты Лениниң чагыглары-биле катап-катап шүүштүрүп турар бис. Марксизм-ленинизмниң өөреди, Лениниң херээ — өлүм чок. Олар Коммунистиг партияның, совет улустуң төөгүлүг тиилелгелеринде чурттап болгаш мандып турар.

Ленинчи комсомол, совет аныяктар партияның XXIV съездизиниң төөгүлүг шиитпирлерин боттандырар талазы-биле, тайбыңның Программазын амыдыралга боттандырар талазы-биле Коммунистиг партияның иштики болгаш даштыкы политиказын, СЭКП Төп Комитединиң, ооң Политбюрозунуң, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Леонид Ильич Брежневтиң могаг-шылаг чок ажыл-чорудулгазын чаңгыс үн-биле чүүлдүгзүнүп база бүрүнү-биле деткип турар.

Ленинчи комсомолдуң күжү—партияның удуртулгазында, ооң кайгамчык улуг болгаш үнелеп четпес дуржулгазында. СЭКП ТК-ның хүн-бүрүдеги кичээнгейиниң болгаш сагыш човаашкынының ачызында чаа ниитилелди тургузарынга, өзүп орар салгалдың коммунистиг кижизидилгезинге партияның дайынчы курлавыры болгаш идегелдиг дузалакчызы ВЛКСМ-ниң ролю болгаш харыысалгазы бедип турар.

Бежен чыл бурунгаар, Россияның Коммунистиг Аныяктар Эвилелиниң VI съездизинге Лениниң адын хүлээп ап тургаш, комсомол кажан-даа база бүгү-ле чүүлдерге ленинчи чагыгларны чайгылыш чок эдерериниң ыдыктыг даңгыраан берген. Комсомолчуларның бүгү салгалдары өөрүнчүг болгаш күш-ажылчы ажыл-херектери-биле бо байырлыг даңгыраанга шынчызын көргүскен.

Баштайгы коммунистиг субботниктерден эгелээн шалыпчы күш-ажылдың эстафетазы Магнитканы болгаш Туркестан-Сибирь демир-оруун таварып эрткен, ону кур черниң баштайгы изекчилери, Ангараны чагырып алганнар, Тюменьниң нефтичилери, КамАЗ-тың тудугжулары — комсомолчу бүгү шалыпчы тудугларга уламчылаан. Бөгүн бо эстафетаны Байкал—Амур магистралының оруунда, Россия Федерациязының кара эвес хөрзүннүг бүгү делгемнеринде муң-муң комсомолчу эки-турачылар хүлээп ап турар.

70 чылдарның комсомолчулары — аныяк ажылчыннар болгаш колхозчулар, специалистер болгаш эртемденнер, студентилер болгаш сургуулдар, Совет Армияның болгаш Шериг-Далай Флодунуң дайынчылары — боттарының кызымак күш-ажылы болгаш өөредилгези-биле Лениниң адын эдилээр хүндүлүг болгаш харыысалгалыг эргени бадыткап турар.

ВЛКСМ-ниң бүгү ажыл-чорудулгазы коммунистиг тургузуушкуннуң кайгамчык улуг планнарын боттандырар дээш ниити улустуң демисели-биле сырый харылзаалыг. Беш чылдың дөрткү, тодарадыкчы чылын чаа-чаа күш-ажылчы чедиишкиннер-биле уткуур деп партияга, совет улуска СЭКП Төп Комитединиң Кыйгырыынга миллион-миллион оолдар болгаш кыстар маадырлыг, ёзулуг шалыпчы күш-ажылы-биле харыылап турар. Бөгүн болгаш даарта дүүнгүзүнден эки ажылдаары — беш чылдың кыйгырыы ындыг, ол Ленинчи комсомолдуң дайынчы кыйгызы апарган.

Коммунистиг партия комсомолдуң мурнунга тергиин чугула сорулганы — ажылдың бедик шынары дээш, мергежил дээш, завод марказының ат-алдары дээш массалыг шимчээшкинге дайынчы ёзу-биле киржир сорулганы салган.

Комсомолчулар, оолдар болгаш кыстар чогаадыкчы инициативаны болгаш дидим эгелээшкиннерни улам идепкейлиг чорудар, профессионал мергежилин сайзыраңгайжыдар, күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидер, эвээш чарыгдалды үндүрүп тургаш, эки шынарлыг хөй продукцияны бээр, камналга болгаш камныг болур чорукче угланыышкынны быжыы-биле тудар. Күш-ажылды коммунистиг ёзу-биле көөрүнге аныяктарны улам чүткүлдүг кижизидерин бодувустуң хүлээлгевис деп көрүп турар бис.

Ленинчи комсомол аныяктарның профессионал-техниктиг өөредилгезинге шефти күштелдирер, ажылчын аңгының болгаш колхозчу тараачыннарның аныяк салгалын белеткеп турар өөредилге черлеринче сагыышты болгаш доктаамал кичээнгейни салыр.

Комсомолчулар, оолдар болгаш кыстар амгы үениң эң мурнакчы революстуг өөреди марксизм-ленинизмниң теориязын улам ханы өөренир. Бистиң бедик хүлээлгевис —ССРЭ-ниң улустарының бузулбас найыралын доктаамал быжыглаары, совет патриотизмни болгаш социалистиг интернационализмни, партияның болгаш улустуң революстуг, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарынга шынчы болур чорукту, буржуаз идеология-биле эптеш чок болур чорукту аныяктарга кижизидери болур. Бедик моральдыг мөзү-шынарны болгаш эстетиктиг аяннарны, сагыш-сеткил талазы-биле байлак чүүлдерни болгаш күш-дамыр сайзыраңгайжыдылгазын, дидим болур чорукту каңнаарын, Октябрьның улуг чаалап алыышкыннарын камгалаарынга белен болурун аныяк кижи бүрүзүнге кызымаа-биле хевирлээрин бодувустуң сорулгавыс кылдыр көрүп турар бис.

Ленинчи комсомол бодунуң ажылын аныяктар доктаамал, шиитпирлиг болгаш чогаадыкчы өөренип, боттарының билиин бедидип база ханыладып, эртем-техниктиг депшилгени дүргедедиринге төлептиг үлүгнү киирер кылдыр, шак ынчаар тургузар.

Ленинчи комсомол школа, өг-бүле болгаш хөй-нити-биле ханы эвилелдежип алгаш, пионер организациязынга удуртулганы доктаамал сайзыраңгайжыдар, Төрээн чуртунга кызыгаар чок ынак болур чорукту, кончуг эки өөренир, ажылдап билир, күш-ажылды хүндүлээр чүткүлдүг пионерлерге, комсомолчу-школачыларга кижизидер.

Пролетаржы интернационализмче шынчы комсомол социалистиг кады ажылдажылга чурттарының аныяктары-биле акы-дуңма найыралды могаг чок быжыглап турар.

Делегейниң коммунистиг болгаш демократтыг аныяктар шимчээшкинин сырый каттыштырар дээш демиселге бодувустуң күженишкиннеривисти көвүдедир бис. Бистиң чүректеривис бодунуң хосталгазын чаалап алган Вьетнамның маадырлыг улузу-биле, фашистиг өлүрүкчү чорукка удур маадырлыг демиселди чорудуп турар Чилиниң патриоттары болгаш демократтары-биле, Чоокку чөөн чүкке чөптүг болгаш быжыг тайбың дээш демисежип турар араб чурттарның аныяктары-биле тудушкан. Совет комсомол национал хамаарышпас чорук болгаш социал депшилге дээш, тайбың, аныяктарның эң дээре келир үези дээш империализмге удур демисежип турар кижилер-биле кезээде кады.

Бис моон соңгаар-даа Бүгү-эвилелдиң Ленинчи Коммунистиг Аныяктар Эвилелин быжыглаар, комсомол организацияларының ажыл-чорудулгазын сайзыраңгайжыдар, бистиң хүрээлеңивистиң сагылга-чурумун болгаш организастыг чоруун быжыглаар, совет аныяктарның мурнакчы отрядынга хамаарылгазы дээш бедик харыысалгалыг болур чоруктуң ёзузунга комсомолчу бүрүзүн кижизидер бис. Комсомолдуң комитет бүрүзү күш-ажылга, өөредилгеге болгаш дыштанылгага ёзулуг организакчы болган турарын чедип алыр бис.

Ленинчи комсомол төрээн партиязын долгандыр бодунуң хүрээлеңин улам сырый каттыштырар, ооң мерген угаанныг удуртулгазы-биле Лениниң адын бедик болгаш чоргаар тудар, коммунизмниң эрге-ажыынга ленинчи ёзу-биле өөренир, ажылдаар болгаш демисежир деп чүвени Совет Эвилелиниң Коммунистиг партиязының Төп Комитединге ВЛКСМ-ниң XVII съездизи байырлалдыы-биле бүзүредип тур.

Совет Эвилелиниң Коммунистиг улуг партиязы болгаш ооң ленинчи Төп Комитеди делгерезин!

Бистиң ынак Төрээн чуртувус — Совет Социалистиг Республикалар Эвилели делгерезин!

ЧОННУҢ БҮЗҮРЕЛИ

Округтарның соңгулда мурнунуң хуралдарындан

Москва областа Люберцы хоорайның Культура ордузу. Люберцының соңгулда округунга хамаарышкан бүдүрүлгелерниң, колхозтарның болгаш совхозтарның база албан, организация черлериниң ажылчы чоннарының соңгулда мурнунуң хуралы аңаа болуп эрткен.

Люберцының машина тудугжулары, «Белая дача» совхозтуң ажылчыннары боттарының соңгулда мурнунуң хуралынга ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединиң депутадының кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Петр Нилович Демичевти депшидер деп саналдаан.

Эвилелдер Совединге соңгулдалар талазы-биле Москва областың Люберцы соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга **Петр Нилович Демичевти** депшиткеш, ук округтуң талазы-биле бадыладырынга чөпшээрелин бээрин оон дилээр деп шиитпирни хуралдың киржикчилери бир үн-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулдалар талазы-биле Брестиң соңгулда округунуң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

СЭКП Брест хооркомунуң бирги секретары В. П. Самович аңаа сөс алгаш:

— Брест хоорайның ажылчы чоннары СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, Белоруссияның КП-ТК-зының бирги секретары Петр Миронович Машеровту ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидадынга депшиткен — деп, ол чугаалааш, ону деткииринче кыйгырган.

Соңгулда мурнунуң хуралынга санал бергеннер — Брестиң электромеханика заводунуң инженери В. А. Вельгас, Каменец районда «Совет Белоруссия» колхозтуң кол бухгалтери А. А. Андреюк, Брест районнуң «Мухавец» совхозта бүдүрүлге участогунуң начальниги И. Р. Стельмашук, экскаваторщик П. К. Коробчевский олар ук саналды чүүлдүгзүнүп деткээннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Брестиң соңгулда округундан бадыладырынга чөпшээрелди бээрин **Петр Миронович Машеровтан** дилээрин округтуң соңгулда мурнунуң хуралынга шиитпирлээн.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге соңгулда талазы-биле Калининниң соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган.

Индирде Калининниң вагон тудуушкунунуң заводунуң килдис эргелекчизи Е. Г. Корсакова:

— Бистиң заводтуң коллективи ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары Борис Николаевич Пономаревту депшиткен. Калининниң вагон тудугжуларының мурнундан депутаттың кандидадынга Б. Н. Пономаревту депшидер дугайында шиитпирни деткииринче хуралдың киржикчилерин кыйгырдым — дээн.

Псков областың **«Передовик»** колхозта улуг агроном В. П. Сулыбкина, Новгородтуң «Волна» заводунуң ажылчыны В. Ф. Андреев, Кашинскиниң электроаппаратура заводунуң наладчиги О. И. Забелин олар ук саналды деткээннер.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Совединге Калининниң соңгулда округунуң талазы-биле депутаттың кандидадынга **Борис Николаевич Пономаревту** депшиткенин хуралдың киржикчилери бир үн-биле деткивишаан, ук соңгулда округунуң талазы-биле бадыладырынга чөпшээрелин бээрин оон дилээн.

Ленинградка ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Совединге соңгулда талазы-биле Москва соңгулда округунуң ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралы болган. «Электросила» каттыжыышкынының слесарь-эптекчилер бригадири И. Д. Антонов, «Скороход» каттыжыышкынының быжыкчызы, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры П. В. Гусева, Крылов аттыг төп эртем-шинчилел институдунуң профэвилел комитединиң даргазы Ю. Н. Бабурин СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кан-

(Уланчызы 3-кү арында).

ЧАСКЫ ХОВУ АЖЫЛДАРЫ

КҮШ-АЖЫЛЧЫ
АЛДАРНЫҢ
ТУГУ

«Шын» солуннуң күш-ажылчы алдар тугун бөгүн Каа-Хем районнуң «Ленинчи орук» совхозунуң механизатору Николай Васильевич Башмаковтуң күш-ажылчы чедиишкининге алдар болдуруп көдүрген.

Н. В. Башмаков тараа чаштырылгазында ажылдап, хүн үлүүн 150—180 хуу күүседип турар.

СЕСЕГЕДЕ ХАЙНЫККАН ИШ

Чөөн-Хемчик районда Ленин аттыг колхозтуң Сесеге бригадазында часкы хову ажылдары апрель айда организастыг эгелээн. Бо хүнге чедир 2087 га черниң шыгын базыргаш, 739 га черге ийиги илиирттээшкинни чорудкан, 610 га черни үлдүреткен. 1974 чылда бригаданың ниити тарылга шөлү 3765 га чедир калбарар. Ооң иштинде кызыл-тасты 1695 гага, арбайны 300 гага, суланы 770 гага тарыыр, бир гектардан ортумаа-биле 10 центнер дүжүттү ажаап алыры көрдүнген.

Б. Моңгуш, М. Билзик, О. Алдын-оол болгаш өске-даа трактористер чер андарарында ажылдап турар. Ол ажылга М. Билзик, Б. Моңгуш хүн үлүүн 120—130 хуу чедирип, мурнакчылар болуп турар.

Апрель 20-де хоочун тракторист М. Маганың удуртулгазы-биле дугуйлуг ийи, илчирбелиг трактор агрегаттары тарааны чаштырып кирген. Ам 367 га черге тараа чаштынган. Чажарынга тракторист М. Маганың агрегады туруушкун чокка ажылдап, ээлчегде 38 га нормазын 140 хуу чедир күүседип турар. Доңгак Бегзи, Моңгуш Дөгүс-оол оларның башкарганы чаштырылга агрегаттары база хүн үлүүн 115 хуу чедирип турар.

Часкы хову ажылын кыска хуусаада агротехниктиг бедик деңнелге эрттирип, тараа культураларының чажылдазын май 8-ке чедир доозар дээш Сесеге бригадазының механизаторлары кызымаккай ажылдап турарлар.

Колхозтуң Хараганныг-Ховуда Ондар Сарыг-болга удурткан трактор-хову бригадазында часкы хову ажылдары база-ла организастыг чоруп турар. Ында хоочун трактористер О. Шаравии, М. Дөрбет-оол, М. Коңгар олар чиңге-тараа чажар черни эки шынарлыг чарып белеткеп, хүн үлүүн 120—130 хуу күүседип турарлар.

Ленин аттыг колхозтуң механизаторлары тоску беш чылдың тодарадыкчы чылында ССРЭ-ниң Дээди Совединге соңгулдалар хүнүнге болгаш Совет Тываның 30 чыл оюнуң байырлалынга күш-ажылчы бедик көргүзүглерлиг ужуражыр дээш шудургу ажылдап турарлар.

О. АРАКЧАА.

Даарта магалыг чаагай байырлал — Май 1 хоорайларга, суурларга, ховуларга, шөлдерге база катап аалдап келир. Ол улуг байырлалды Таңдыда ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң механизаторлары күш-ажылчы белектиг уткуп турарлар. Оларның аразындан аныяк механизатор Сергей Астраханцев социалистиг чарыштың мурнуку одуруун ээлеп, тараа чаштырылгазында шалыпчы чоруун көргүзүп, мактадып келген. Ооң агрегады үрелиишкинге таваржып, чылдагаан чок черге туруп көрбээн. Ол хүнде 16 гектар черниң тараазын чаштырар үлүүн 18—19 гектар чедирип, кызымак ажылдап турар.

Сергей Астраханцевтиң агрегадын ында-хаая Анатолий Чирковтуң башкарганы үрезин сөөртнен машиназы доктаадыптар. Чогум-на ынчаш ук агрегатты бистиң фотокорреспондентивис С. Феоктистов чурукка тырттырып алган.

АПРЕЛЬ 25-ТЕ КҮҮСЕДИПКЕН

Республика найысылалының хоочун бүдүрүлгези алгы заводунуң коллективи делегейниң ажылчы чоннарының эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү — Май 1-ни күш-ажылчы чедиишкиннерлиг уткуп турар.

Заводтуң ажыл-ишчилери продукция бүдүрериниң болгаш сайгарарының дөрт айлар планын апрель 25-те күүсеткен. Республиканың садыгларынче 392 муң ажыг рубльдиң идиктерин чоруткан, 25 муң рубльдиң продукциязын пландан ажыр бүдүрген.

Суван Бичинейниң удурткан дүк дыраар бригада социалистиг чарыштың бирги одуруунда чоруп турар. Бо бригаданың кежигүннери тодарадыкчы чылдың бирги кварталында чарыштың тиилекчизи болуп үнгеш, вымпел, акша-биле шаңнаткан.

А. А. ГРОМЫКО Г. КИССИНДЖЕР-БИЛЕ УЖУРАШКАН

ЖЕНЕВА. (СЭТА). КНО-нуң Европа салбырының чанында ССРЭ-ниң төлээлелге черинге СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң даштыкы херектер министри А. А. Громыко болгаш АКШ-тың күрүне секретары, Президентиниң национал айыыл чок чорук талазы-биле дузалакчызы Г. Киссинджерниң аразында баштайгы беседа болган, анда АКШ-тың Президентизи Р. Никсоннуң Совет Эвилелинге ам келир деп турарынга хамаарышкан айтырыглар талазы-биле санал-онал солчуушкунун уламчылаан.

Ажыл-херекчи болгаш боттуг байдалга эрткен беседага киришкеннер болза: совет таладан — ССРЭ-ниң АКШ-та элчини А. Ф. Добрынин, ССРЭ-ниң ДХМ-ниң коллегия кежигүнү Г. Ш. Корниенко, америк таладан — АКШ-тың күрүне департаментизиниң харыысалгалыг ажылдакчылары Х. Сонненфелдт, А. Хартман болгаш У. Хайлэнд.

Беседа апрель 29-та үргүлчүлээн.

УЛУГ ЛЕНИННИҢ АДЫ-БИЛЕ

Комсомолга В. И. Лениниң адын тывысканынга тураскааткан ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң байырлыг хуралы

ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге эш Л. И. Брежнев комсомолду бистиң Төрээн чуртувустуң мөңге чалыы назынының үлегер-чижээ деп чугаалаан. Бүгү-эвилелдиң Аныяктарының Ленинчи Коммунистиг Эвилелинге Владимир Ильич Лениниң адын тывысканының бежен чыл оюу—кайгамчыктыг хүннү кырган-ачалар, адалар биле оларның ажы-төлдери чаңгыс эптиг, сырый каттышкан өг-бүлелиг уткуп турар.

Ол болуушкунга ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң байырлыг хуралын тураскааткан. Хурал апрельдиң 27-де Кремльдиң Съездилер ордузунга болган.

Эштер **Л. И. Брежнев, Ю. В. Андропов, А. А. Гречко, В. В. Гришин, А. А. Громыко, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, Ф. Д. Кулаков, К. Т. Мазуров, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, А. Н. Шелепин, П. Н. Демичев, Б. Н. Пономарев, М. С. Соломенцев, Д. Ф. Устинов, В. И. Долгих, И. В. Капитонов, К. Ф. Катушев** оларны делегаттар болгаш аалчылар дыңмиттиг адыш часкап бут кырынга тургулап кээп уткаан.

Байырлыг хуралды ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары Е. М. Тяжельников ажыткан.

Комсомолдуң маадырлыг бүгү төөгүзү—В. И. Лениниң адын хүлээп ап тура, РКСМ-ниң VI съездизиниң делегаттарының берген ыдыктыг даңгыраанга Ленинчи комсомолдуң, совет аныяктарның шынчызының бүзүрелдиг херечилели — деп, ол чугаалаан.

Лениниң ады-биле, Коммунистиг партияның удуртулгазы-биле комсомол Совет эрге-чагырганы быжыглап, дайзыннарның өжээниг шуурганнарын өттүр революцияның оттуг тугун эрттирип келген. Будённыйжы бөрттер кеткен комсомолчуларның имистелбес нүүрүн төөгү мөңге кадагалаар. Комсомол Лениниң адын эдилээш, баштайгы беш чылдарның тудугларынга ажылдап, колхозтарның баштайгы чер дилиндектерин андарып келген.

Комсомол Лениниң адын эдилээш, бистиң Төрээн чуртуска берге шылгалдаларның үезинде социализмниң чаалап алыышкыннарын камгалаарынга, ынак Төрээн чуртувусту камгалаарынга коммунистер-биле кады туржуп келген деп, оратор оон ынай чугаалаан. Ада-чурттуң Улуг дайынының өлүм чок маадырлыг чоруктарының базымнарын кылган аныяк маадырларын келир үениң салгалдары кезээде утпас.

Кур черни ажыглаалга шиңгээдип алыры дээш улуг тулчуушкун бүгү улустуң маадырлыг чоруу, коммунистерниң, оларның дузалакчылары—комсомолчуларның маадырлыг чоруу болу берген. Комсомол Лениниң ады-биле революстуг демиселчилерни кижизидип, коммунистиг моральды, аажы-чаңны, социалистиг пролетарлыг интернационализмниң принциптерни бадыткап, империализмге удур, тайбың, демократия болгаш социал депшилге дээш аныяк демиселчилер-биле эвилелди быжыглап турар.

СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев комсомолдуң маадырлыг ажыл-чорудулгазын бистиң съездивиске бедик-биле үнелеп чугаалаан. «Комсомолдуң эрткен оруу, ооң алдарлыг ажыл-ижин түңней көрүп тура, аныяктарның Ленинчи эвилели деп хүндүлүг атты комсомол кайгамчык улуг төлептиг-биле эдилеп турар дээрзин чугаалаар бүгү барымдааларлыг бис»— деп, Леонид Ильич чугаалаан.

Хоочун салгалга берген даңгырак ыдыктыг, үреттинмес, Ленинчи комсомол Коммунистиг партияның кезээде шынчы, дайынчы дузалакчызы, ооң бүзүрелдиг курлавыры бооп келген, бооп турар болгаш болур деп чүвени совет улуска, Коммунистиг партияга, ооң Төп Комитединге, СЭКП ТК-ның Политбюрозунга айыткаар улуг алдар Бүгү-эвилелдиң Аныяктарының Ленинчи Коммунистиг Эвилелиниң XVII съездизиниң улуг-хуузунга таварышкан дээрзин ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары медеглээрге, чыылганнар дыңмиттиг адыш часкаан. Оларга РКСМ-ниң VI съездизиниң делегады, кескү совет дипломат В. А. Зорин сөс ап, чүве чугаалаан.

Лениниң өлүм чок чагыгларын амыдыралга боттандырарынга бүгү күжүвүстү бээр бис дээрзин аныяк Советтер Республиказының оолдар, кыстарының мурнакчы отряды чартык чүс чыл мурнунда, 1924 чылдың июльда даңгыраглаан. Комсомол ол даңгыраан алдарлыг ээлээн.

Комсомолчуларның баштайгы салгалдарының имистелбес революстуг, дайынчы болгаш күш-ажылчы чаңчылдарын хумагалап, арбыдадырынче комсомолдуң хоочуннары эштерниң өмүнээзинден ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң делегаттарын, бүгү совет аныяктарны оратор кыйгырган.

Партияның хоочуннары, алдарлыг төлээлери — комсомолдуң VI, VII, VIII болгаш өске-даа съездилериниң делегаттарын зал дыңмиттиг адыш часкап уткаан. Оларның өмүнээзинден сураглыг аргыкчы—30 чылдарның стахановчузу, ВЛКСМ-ниң Хүндүлел демдээн эдилеп чоруур, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры М. И. Виноградова эргим Владимир Ильич Лениниң адынга моон соңгаар-даа төлептиг болурунче 70 чылдарның комсомолчуларын кыйгырган.

Ажылчын аңгы гвардиязының төлээлекчизи комсомолдуң XIV съездизиниң делегады К. А. Северинов Алексей Стахановтуң казылда масказын аныяк шахтёр Валерий Кутовка тутсуп берген. Күш-ажылчы маадырлыг чоруктуң ол чепсээн хүлээн ап тура, Төрээн чуртту быжыглап, хөгжүдеринге хөй ажылдарны кылып берген комсомолдуң хоочуннарынга оолдарының өөрүп четтирген чылыг сөстерин чугаалаан.

ВЛКСМ-ниң XVII съездизи аттыг Бүгү-эвилел шалыпчы отряды байырлыг кылаш, чыскаалдыг келген. Отряд Коммунистиг партияның херээнге, коммунизм тургузуушкунунга бүгү күжүн, билиглерин бээрин даңгыраглаан. Каш-ла шак эртерге ол отряд Байкал-Амур аразының улуг демир-орук шугумунуң тудуунче чоруптар.

ВЛКСМ Төп Комитеди ук отрядка «Хоочун ажыл-ишчилер, беш чылдарның маадырлары — эң эки комсомолчу-аныяктар коллективинге» деп Кызыл тукту тургускан. Тукту отрядка Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, Москваның кол тудуг монтаж эргелелиниң начальниги Г. В. Масленников тутсуп берген.

Индирде баштайгы кур-чержилерниң бирээзи, Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры Л. М. Каратузов.

— Бистиң партиявыс көдээ ажыл-агыйны чаа үлетпүрлүг үндезининг болдурарынче угланган ажылды чорудуп эгелээн — деп чугаалааш, тараажының үлегер-чижээ — тараа бажы биле андазын бизин көдээ ажыл-агыйның аныяк ишчилеринге ол тутсуп берген. Ук белекти хүлээп ап тура, комсомолчу-аныяктар звенозунуң удуртукчузу Мария Чорба шөлдерге, фермаларга, мал ажылының комплекстеринге, куш фабрикаларынга шудургу ажылдаар бис — дээн.

ВЛКСМ-ниң XVII съездизинге ССРЭ-ниң Эртемнер академиязының төлээлекчилери, совет космонавтыларның өмүнээзинден Совет Эвилелиниң Маадыры А. А. Леонов, ССРЭ-ниң улустуң артизи, кинорежиссёр С. А. Герасимов, оон-даа өскелер байыр чедирген.

Интервентилерге болгаш ак гвардейжилерге удур тулчуушкун походтарынга, изиг хүннүг Испанияга, Халхин-Голга, Ада-чурттуң Улуг дайынының тулчуушкуннарынга киржип чорааннарның өмүнээзинден Совет Эвилелиниң үш дакпыр Маадыры И. Н. Кожедуб байыр чедирген. Хамааты болгаш Ада-чурт дайыннарының алдарлыг дайынчылары байырлыг чыскаал-биле эрткен.

Дайынчы алдарның туктары — Кызыл Тук орденниг, Октябрь революциязы орденниг «Аврора» крейсерниң гвардейжи тугун, Бирги Аъттыг Шеригниң тугун, рейхстаг кырынга киискиткен, алдар-сураглыг Тиилелге тугун залга хүндүлел таңныылының дайынчыларының үделгези-биле киирип эккелген.

— Коммунистерниң улуг партиязын, өлүм чок Ленинни бодап ажылдап турар бис — деп, подполковник В. И. Борисов чугаалаан.

Совет дайынчылар социализмни моон соңгаар-даа серемчилелдиг камгалаар, патриотчу болгаш интернационалчы хүлээлгезин күүседиринге кажан-даа белен деп, Коммунистиг партияга, Ленинчи комсомолга совет дайынчылар айыткаан.

ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң СЭКП Төп Комитединге байыр чедирген чагаазын делегаттар дыңмиттиг ур адыш часкап, улуг көдүрлүүшкүннүг хүлээп алган.

Ленинчи комсомолдуң, совет аныяктарның чаагай үүле бүдүрүп турар ажыл-ижиниң дугайында рапортту СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежнев хүлээп ап турда, адыш часкаашкыннары катап дыңмиреп үнген.

Комсомолдуң дээди органы — Бүгү-эвилел съездизи ажылын доосkан. Ленинчи комсомол кезээде партияны эдерер, ооң шынчы дайынчы дузалакчызы, идегелдиг курлавыры болур, комсомолчулар, совет аныяктар ленинчи, коммунистиг ёзу-биле өөренир, ажылдаар болгаш демисежир деп, съездиниң 34 миллион кежигүннүг Ленинчи комсомолдуң өмүнээзинден бистиң өндүр улуг, шылгараңгай угаанныг Коммунистиг партиявыска, ооң ленинчи Төп Комитединге, ТК-ның Политбюрозунга, СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары эш Л. И. Брежневке ВЛКСМ ТК-ның бирги секретары Е. М. Тяжельников айыткаан.

* * *

Кремльдиң Съездилер ордузунга болган байырлыг хуралдың киржикчилеринге уран чүүл мастерлериниң улуг концертин көргүскен.

(СЭТА).

Партийжи амыдырал

КОММУНИСТЕР ШИИТПИРЛИГ УЧАСТОКТАРДА

СЭКП-ның политиказын амыдыралга боттандырары, чоң ортузунга масса-политиктиг ажылдың деңнелин бедидери — партияның үндезини эге организацияларның дайынчы арга-шинээзин бедидеринден, ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң янзы-бүрү участоктарынга коммунистерниң күжүн шын таарыштыр, хуваал тургусканындан улуу-биле хамааржыр. Кандыг-даа ажыл-херекке коммунистерниң авангардчы ролюн болгаш харыысалгазын бедидер талазы-биле СЭКП-ның XXIV съездизиниң айтыышкынын күүсетпишаан, Тес-Хемниң партия организациялары бүдүрүлгениң, ажыл-агыйларның харыысалгалыг участоктарынга коммунистерни таарыштыр тургузуп, быжыглаар талазы-биле чамдык ажылдарны чорудкан.

Бо ажыл-херекке организас-политиктиг чугула хемчег — партдокументилерниң солуушкунунга белеткел болгаш ону эрттирип турар үеде чорудкан ажылдар улуг идигниг болган. Аңаа холбаштыр чамдык коммунистер-биле беседалар, өөрүнүң мурнунга оларның отчеттары ажыл-херекке инициативаны болгаш харыысалганы бедидеринге дээштиг салдарны чедирген. Амгы үеде районда парторганизацияларның учедунда турар бүгү коммунистерниң 60,3 хуузу көдээ ажыл-агыйда болгаш бүдүрүлгеде, тудугда хаара туттунган. Оларның 50 ажыг хуузу шууттла материалдыг кежикти бүдүрүп турар кижилер болуп турар.

Тес-Хемниң экономиказының кол адыры — көдээ ажыл-агый, ылаңгыя мал ажылы колдап турар чүве төлээде, районнуң партия организациязы болунуң ажыл-чорудулгазынга кол кичээнгейни колхозтарның база совхозтарның экономиказын быжыглаарынче, малдың баш санын өстүреринче база ооң продуктузуун бедидеринче угландырган. Ынчангаш коммунистерниң 56 хуузу колхозтар, совхоз бүдүрүлгезинде, 36 хуузу мал ажылында хаара туттунган.

Бо айтырыгже «Тес-Хем», «О. Шынаа» совхозтарда партия организациялары доктаамал кичээнгейни салып турар. Чижээ, «Тес-Хем» совхозта партком ында 93 коммунистиң 62,1 хуузун бүдүрүлгениң эң чугула участоктарында хаара туткан, олар малда, тудугда ажылдап, механизаторлап турар. Парткомнуң болгаш коммунистерниң нииити хуралдарынга даандырган ажыл-херек дээш харыысалганы бедидериниң, бригада парторганизацияларының хуралдарынга уставчы негелдени коммунистер канчаар күүседип турарының дугайында айтырыгларны доктаамал чугаалажып келген. Ү. Шынаада бода мал бригадири коммунист Ч. Байыр-оол ажыл-херекти багай башкарып, контроль чок чорукту болдуруп турган. Ооң отчедун хуралга дыңнааш, харыысалга чок чоруу дээш аңаа партия талазы-биле шыңгыы хемчег хүлээткен. Мурнунда Ү. Шынаа салбырынга байдал баксырап туруп бээрге ону дүрген эдери-биле партком онче инициативчи, организакчы коммунист Саң-Хоону чоруткан. Ам ында байдал көскүзү-биле экижээн.

Ооң аңгыда хөй ажылын хөгжүдер талазы-биле партийжи үстүкү органнарның шиитпирлерин күүседиринге коммунистерниң киржилгезиниң дугайында айтырыгларны хуралдарга мында чугаалажып турар. Парткомнуң хуралынга малчыннарда парторганизация секретары Б. Доюндуптуң илеткелин дыңнаан. Ындыг хемчеглер ажыл-херекке дээштиг салдарны чедирери чугаажок. Чаа тургустунган ажыл-агый — «О. Шынаа» совхозта партбюро бо айтырыгга холбаштыр элээн шудургу ажылды чорутканындан ында хойжуларның 70 хире хуузу коммунистер апарган.

Ынчалзажок «Ак-Эрик» колхозта парторганизацияда (секретары Ч. Дажываа) ындыг чижектер эвээш боор турар. Маңаа инек кадарчылары чедишпейн турда, аңаа ажылдаар күзелин илереткен коммунист ховар болган. Ол ышкаш механизаторлар арасында коммунистер эвээш. Ынчангаш техниканың ажыглалының ол ажыл-агыйда багайы, ооң хөй үрелир чоруу таварылга эвес. Парторганизация бо айтырыгны бодунуң доктаамал кичээнгейинге алыр үе келген.

Бисте хөй-хөй коммунистер даандырган ажыл-херекти бедик харыысалга-биле көрүп, күш-ажылга болгаш амыдырал-чуртталгага төлептиг үлегер-чижээн көргүзүп, мурнакчылар болуп турар. Оларның аттарын ажыл-агый болгаш культура тургузуушкунунуң кайы-даа адырындан хөй-биле адап болур.

Чижек кылдыр «Чодураа» колхозта № 1 хойжу бригаданың бригадири Иван Данзууну ап көрээл. Ол дээрге хой ажылынга чыл бүрү бедик көргүзүгнү чедип ап, хөй-ниити ажылынга идепкейлиг киржип турар. Бо хойжу коммунист Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутаты, республиканың алдарлыг малчыны, СЭКП райкомунуң кежигүнү. Ооң хөрээн чазактың элээн каш орден хавыяалары каастаан. Ол ышкаш ол-ла колхозта хойжу коммунист Соян Чикей, ооң өг-бүлезиниң ээзи, СЭКП Тыва обкомунуң кежигүнү Увангур Чаштыгбай, Хараал-Тей сүт-бараан фермазының мурнакчы саанчызы Баткар Чедей, колхозта бода мал бригадири, партия райкомунуң бюро кежигүнү Баткар Соян, «Ак-Эрик» колхозта хойжулар: ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутаты Даваа Севилбаа, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң депутады Кара-кыс Кеней, СЭКП райкомунуң кежигүнү Соян Алдын-Херел, «Тес-Хем» совхозтуң хойжулары: Александра Монгалбии, Александр Карма, Өртең сүт-бараан фермазының эргелекчизи Бадарчы Даваа, чылгычы Очур-оол Сандый-оол, «О. Шынаа» совхозта хойжулар: Нанчат Санчат, Маадыр-оол Сүрүн-оол ышкаш мал ажылының он-он кайгамчык мастерлери районда бар.

Үлетпүр бүдүрүлге, албан организация черлеринде онаашкан ажылынга кызымак коммунистер база-ла эвээш эвес. Оларны Шуурмакта ыяш белеткээр пунктудан, районнуң орук бүдүрүлге участогундан, Самагалдайның «Сельхозтехника» каттыжыышкынындан болгаш өске-даа коллективтерден көрүп болур.

СЭКП-ның XXIV съездизиниң негелдезинге дүүштүр удуртур ажылдарга кадрларны шын шилип ап, таарыштыр тургузар талазы-биле районда партия организациялары ажылдарны чорудуп турар. Ооң түңнелинде амгы үеде районнуң партия, совет болгаш ажыл-агый органнары шыырак билиглиг, организакчы мергежилдиг болгаш инициативтиг кадрлар-биле быжыглаттынган. Оларның колдуу-ла дээди эртемниг аныяк эштер болгаш хөй нуруузу коммунистер. Боттарының шудургу чүткүлдүг ажыл-херектери база организакчы чоруу-биле чоннуң хүндүткелин чаалап ап турар эштер бисте база эвээш эвес. Оларга районда улуг ажыл-агыйларның бирээзи — «Тес-Хем» совхозтуң директору В. Балчий-оолду, Шуурмакта ыяш белеткээр пунктунуң начальниги В. Сүгдүрнү, райпо баштаар черниң даргазы О. Бадан-оолду болгаш өске-даа эштерни хамаарыштырып болур.

Шиитпирлиг участоктарга коммунистерни таарыштыр тургусканы, кадрлар-биле ажылдың деңнелин бедиткени районнуң мурнунда салдынган сорулганы шиитпирлээринге таарымчалыг салдарны чедирип турар. Чоокта чаа районнуң ажыл-ишчилери беш чылдың тодарадыкчы дөрткү чылының бирги кварталында алган социалистиг хүлээлгелериниң түңнелдерин үндүргеш, ханы анализти кылган.

Районнуң ажыл-ишчилери Бүгү-эвилелдиң социалистиг чарыжынга идепкейлиг киржип, бо чылдың бирги кварталында багай эвес түңнелдерни чедип алган. Ылаңгыя малчыннарның эрес-шудургу күш-ажылының түңнелинде район күрүнеге мал продукциязын садарының квартал планын: эъттиин — 113 хуу, сүттүүн — 124 хуу күүсеткен, ол көргүзүглер эрткен чылдың деңнелинден элээн көвүдээн. Ниитиниң малы кышты хүр, чаагай ажып турар. Малдың баш саны өскен, ооң хорамчазы эвээжээн. Амгы үеде районда хой оолдаашкыны кидин түлүктеп турар. Төрүүр бүгү хойнуң 74 хуузу төрээн, эрткен чылдың бо үези-биле деңнээрге, хураганны 24 хуу, бызааны 62 хуу хөйнү алган.

Ажыл-агыйлардан бо кварталда «Тес-Хем» совхоз күрүнеге эът садар планын 125 хуу, сүттүүн 245 хуу күүсеткеш, социалистиг чарышка бирги черни алган. Ынчангаш ол ажыл-агыйга СЭКП райкомунуң болгаш райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугун тывыскан. Ол ышкаш Шуурмактың ыяш белеткээр пунктузу үлетпүр бүдүрүлге коллективтериниң арасынга социалистиг чарышка бедик көргүзүглерни чедип алгаш, СЭКП райкомунуң база райкүүскомнуң шилчиир Кызыл тугу-биле шаңнаткан.

Ооң-биле кады чедип алган чедиишкинге бичии-даа оожурган болбас ужурлуг бис. Тоску беш чылдың тодарадыкчы дөрткү чылында районнуң чедип алыр сорулгалары аажок улуг: мал бажын бүгү чүзүн аайы-биле 7 хуу, ооң иштинде хойну 10,6 хуу өстүрер, күрүнеге 1790 тонна эътти, 174 тонна дүктү, 355 тонна сүттү садар. Ол ышкаш чер ажылының культуразын бедидер, ниитиниң малынга четчир санныг чемни белеткээр талазы-биле база-ла улуг сорулгалар туруп турар. Олар шуптузу-ла херек кырында эрткен чылдың түңнелдеринден ыракта хөй боор турар. Салдынган сорулгаларны күүседири партия организацияларындан, коммунистерден бүгү талалыг организакчы ажылды болгаш улуг күжениишкинни негеп турар.

Коммунистерни үлетпүр болгаш көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезиниң база өске-даа адырларының шиитпирлиг участоктарынга таарыштыр тургузуп, быжыглаар талазы-биле ажылды партия организациялары моон соңгаар-даа кичээнгейниң төвүнге тургузар. Ылаңгыя мал ажылынче оларны немей чорудуп, быжыглаар айтырыгже колхозтарда болгаш совхозтарда парторганизациялар доктаамал кичээнгейни салыры чугула. Ооң-биле кады бүдүрүлгениң, ажыл-агыйның база культура тургузуушкунунуң кайы-даа адырында ажылдап турар коммунист бүрүзүнден негелдени улам күштелдирип, даандырган ажыл-херек дээш оларның харыысалгазын доктаамал бедидери эргежок чугула. Ол бүгүден ажыл-херектиң чедиишкини улуу-биле хамааржыр.

Н. БОЙДУ,

СЭКП Тес-Хем райкомунуң бирги секретары.

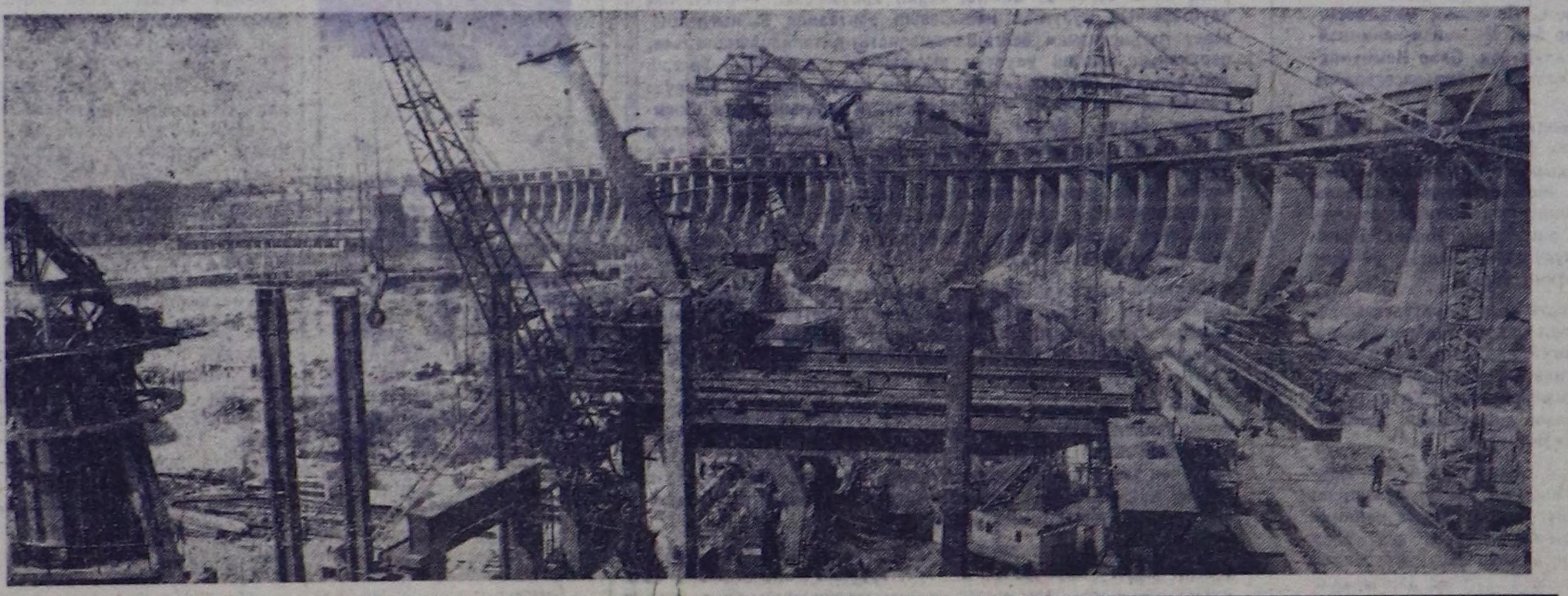

Днепрде чараш плотинаның чоогунда Ленин аттыг Днепрогэстиң 890 муң киловатт күчүлүг ийиги ээлчээн тудуп турар. Судно эртер черлиг электри станциязының ол комплекизин бо беш чылда ажыглалга кииририн СЭКП-ның XXIV съездизиниң шиитпирлеринде айыткан. Бо чылын ийи гидроагрегатты ажыглалга кииририн көрген турган. Ынчалза-даа гидротудугжулар уткуштур планны хүлээп алган. Ниитизи-биле 300 муң киловатт күчүлүг үш агрегат ажылдап эгелээр. № 1 гидроагрегаттың эптээшкинин апрель айда эгелээн. Гидротудугжуларның уткуштур планын Харьковтуң турбина, Запорожьениң трансформатор заводтарының коллективтери болгаш өске-даа хандырыкчылар деткээн.

ЧУРУКТА: Днепрогэс-2-ниң нииити хевири.

А. КРАСОВСКИЙНИҢ фотозу (СЭТА-ның фотохроникаазы).

Совет Тываның малчыннарында

Бай-Тайга районда «Бай-Тал» совхозтуң төвүнден ырак эвесте Кызыл-Мажалык деп черде хойжулар Дамдын биле Федосья Хертектер чурттап, ажылдап турар. Олар ам 10 чыл ажыр нииттиниң малын ажаап келген.

Бо чылын 100 хойга онааштыр 95 хураган алыр, бир хойдан-на 2500 гр дүк кыргып, боттарының күжү-биле 15 тонна сигенни белеткээр хүлээлгени алган. Ол сорулганың бир кол кезээ күүсеттинген — 100 хойга онааштыр 98 хураганны алган. Бо дээрге, амдыызында совхозта эң дээре көргүзүг.

Бо малчыннарга оларның оолдары — Хөртүк-оол биле Борис улуг дузаны чедирип турар. Ада-иези оларны малды ажаап, азыраарының аргазынга өөредип, боттарының дуржулгазын дамчыдып келген.

Федосья Хертековна чаш хураганнарны ажаап, азыраарынга эң-не мергежээн. Хураганнар бичии-ле кошкай бергенин ол эндевес. Зооветеринария бөлгүмүнге өөренип алган болгаш хураганы эмнээриниң бөдүүн аргаларын билир.

ЧУРУКТА: хойжулар Дамдың биле Федосья Хертектер.

С. ХЕРТЕК.

А. ПОНОМАРЕВТУҢ фотозу.

ТОЛБУЛДУҢ ОГЛУ

«Тоора-Хем» совхозтуң кол-ла мал турлаа, бистиң черни-биле алырга — Толбул шынап-ла одары элбек, ылаңгыя бода малга онза таарымчалыг оран. Толбулдуң малчыннарында калчан шавыдар аът мунган, бичежек сынныг, хүрең шырайлыг, чазык болгаш нүүрзек мөзүлүг, кезээде ажылче сундуккан чоруур аныяк эр өскелерден ылгалдыг көстүр.

«Хол изин бут изи часпас» дээр, чоннуң үлегер чугаазы ужурлуг. Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыннары Шой-Сюрюңнерниң үшкү оглу Анатолийниң шак ындыг үнелиг, эш-өөрүнге найыралдыг эки шынарын чүгле төрээн совхозунуң ишчилери эвес, Тожу районнуң безин чону эскерип, ону мактаан чоргулаар.

Ооң төлептиг байдалы школачы чылдарында-ла илереп, ниитиниң херээнге чүткүлдүүн башкылары мактап турган дижир чүве. Өөредилгезин чедиишкинниг дооскан дораан-на малчын болурун шиитпирлээш, ада-иезинге барып, дузалакчы кадарчылай берген, оон бээр үш чыл болган, ам дуржулгалыг малчын апарган.

Анатолий Шой-Сюрюңнү бистиинде Толбул оглу дижири таварылга эвес: бир талазында — ооң төрүттүнүп өскен чери ол, ийи талазында — ол делгем одарны шагның кайы ээлчээнде, канчаар ажыглаарын эки билир. Ол чүгле дуржулгалыг малчын эвес, зооветеринария эртемнериниң бөдүүн аргаларын ол кыска үениң иштинде шиңгээдип, ону ажылының практиказында ажыглап турары үнелиг.

Мыйыстыг бода болгаш чылгы малды шын ажаарын, одарладып семиртирин эки билир. Оларның хар-назынын, өң-чүзүнүн, аажы-чаңын, эдериштирер азы тарып боозадыр, оолдаар үелерин демдеглеп алган чоруур. Ол талазы-биле билиин, ажылының практикага бадыткаттынган дуржулгазын эш-өөрүнге, ылаңгыя малчыннарга дамчыдар күзелдиг кижи.

В. ТАМДЫН-ООЛ.

ХҮНДҮЛЕЛ САМБЫРАЗЫНДА

«Коммунизмче орук» колхозтуң үндезилекчилериниң бирээзи М. А. Дупүрнүң хары ам чеден чоокшулаан. Ооң назыны улгатса-даа ажыл-ишке чүткүлдүү, бүдүштүг эки чаңы өскелерге, ылаңгыя аныяктарга үлегерлиг болбушаан.

Моңгуш Агбаановна пенсиялааже чедир колхозтуң мурнакчы малчыннарының бирээзинге санадып, хову болгаш тудуг бригадаларынга мактадып чораан. Бо чылын уруунуң уруу Монгуш Бопааның аалынга сакманщиктеп кыштаан, ооң хүлээп алганы 120 хураган шупту менди.

Дүпүр угбай малчыннарга дузалажып барганда, чүгле хураган ажаарынга арга-мергежилин илередир эвес, өске-даа ажылдарга шаа-биле идепкейлиг киржир, кодан девискээрни шевергин тургузар, мал чемнерин шын чарыгдаарын, одарны чөп ажыглаарын сүмелээр. Хоочун малчынның чугаазын колхозчулар кичээнгейлиг үнелээр.

М. А. Дупүрнүң ажыл-ишке чүткүлдүг, өскелерге үлегерлиг, кижилерге найыралдыг эки шынарларын мындыг барымдаалар база бадыткаар: ооң чуруу колхозтуң хүндүлел самбыразында; аңаа хүндүлүг колхозчу деп атты база тывыскан; Өвүр районнуң хүндүлел дептеринде ооң адын база киир бижээн.

С. ШОЙДАК.

ЧОНУНГА МАКТАЛДЫГ

Балыктыг — сарлык малга онза таарымчалыг оран, шагның берге үезинде, ылаңгыя кыштың соок айларында безин олар семис хевээр дешкилежип чоргулаар. «Тере-Хөл» колхозтуң ында бригадазында ниитизи-биле 1750 баш сарлык бар, оларны алды кодан кылдыр малдап турар.

Кызыл хоорай Совединиң депутаты М. Ч. Идамның сарлык малдаарынга мергежээн ажылын, допчу-даа бол, мактап чырыдар бодадым. Ооң коданында ам 200 ажыг сарлык бар, шуптузу ортумактан өрү күштүг.

Хоочун малчын назыны улгатса-даа чонунга макталдыг, аныяктарга үлегерлиг болбушаан. СЭКП Төп Комитединиң партияга болгаш совет улуска Кыйгырыын танышташ, кодан малын менди, хүр кыштагладырын, чүс инекке онааштыр 80 бызааны доруктуруп өстүрерин социалистиг хүлээлгезинде илереткен. Ооң сөзү ажыл-ишке холбажып, амыдыралда чедиишкинниг боттанып турар.

Макар Чоксумовичиниң сарлыктары оолдап эгелээн. Баштайгы төрээн 57 инектиң бызаазы шупту менди. Моон соңгаар-даа төрүттүнер чаш малды бүрүн камгалап алырынга ол бүзүрелдиг. Совет Тываның 30 чыл оюнга уткуштур улуг соруг кирген ажылдап турар.

М. Ч. Идамның ак сеткилдиг күш-ажылын төрээн колхозунуң баштаар чери, ында партия, совет органнар үргүлчү демдеглеп келген. Ооң хөрээнде Күш-ажылдың Кызыл Тук орден чайнап чоруур.

Шак ындыг мурнакчыларны Тере-Хөлдүң ишчилеринден хөйнү адап болур. Чижээ, Балыктыг бригадазында хоочуннарның бирээзи — Шулуу Баирович Баадырны адап болур. Нииттиниң херээнге ак сеткилдиг бараан болукчуларынга колхозтуң чоргаарланыры чөптүг.

Э. БОРАНАК,

«Шынның» бижикчилер бөлүүнүң кежигүнү.

ИЙИСТЕР КӨВҮДЭЭН

«Бурунгаар» совхозтуң малы менди болгаш хүр чыл ашкан. Мыйыстыг бода болгаш шээр мал бо хүннерде массалыг оолдап эгелээн. Баштайгы төрээн 1820 хойнуң хураганы 1840 болган, олар шупту бар.

Амгы үеде чазагларга баарга хураган-на хураган. Ааржыландыр чаттылган, дешкилежип ойнаан чаш малдың чаражын канчаар ону. Сөөлгү хүннерге чедир Л. Аңчының 410, А. Дамбылдың 273, Б. Арлыштанның 300 хою оолдаан.

Коданнарда быжыглаан сакманщиктер мактадып, билдилиг ажылдап турар. Ондар Эреспен 170, Монгуш Уйнукаа 90 хураганны эки доруктуруп, өскелерге үлегерлиг болуп келген. Галина Бимба, Алла Салчак оларның ажааган бөлүк хураганнары база менди. Кайда-даа ийистер көвүдеп турары өөрүнчүг.

С. БАЗЫР.

Каа-Хем район.

Хойжу коданнарда

Таңды районда «Тиилелге» совхозтуң хойжулары малдың чаш төлүн чидириг чок камгалап ап турар. Бо хүннерде Ондар Баяндоо төрээн 426 хоюндан 600 хураганны азы чүс баштан 117 чаш төлдү алган. О. Баяндоонуң чедиишкининге тиилелгежилер өөрүп турар. Хойжулар Монгуш Дерликпенниң болгаш коммунист Куулар Дажының коданнарында чаш мал хүн бүрүде немежип, онча менди доругуп турар.

С. СЕДЕН-ООЛ.

ТАЙБЫҢ ХЕРЭЭНГЕ САЛЫЫШКЫНЫ ДЭЭШ

Тайбыңның фондузунче Тываның ажыл-ишчилери эрткен 1973 чылда 34 муң рубльди шилчиткен. Тайбыңны камгалаары, ону улам быжыглаар, капиталистиг болгаш колониалдыг чурттарда аңы-дуңмаларга дузаламчы көргүзеринге үлүүн киирер дээш, бистиң республиканың ажылчы чону патриоттуг сеткил-сагыжын илергейлеп турар.

Тываның ажылчы чоннары бо чылдың чүгле бирги кварталында безин 29 муң рубльди тайбыңның фондузунче шилчиткен. Үлетпүрнүң, көдээ ажыл-агыйның, тудугнуң, транспорттуң ажыл-ишчилериниң болгаш муң-муң аныяк салгакчыларының делегейге мөңге тайбың дээш киирген үлүү ол.

Тайбыңның фондузунче хөй түңнүг акша киирген патриотчу коллективтиң бирээзи «Көк-Тей» совхоз болгай. Бо совхозтуң ажыл-ишчилери тайбыңга ынакшылдыг күштерниң Москвага эрткен чылын болган Бүгү-делегей конгрезиниң ажыттынган хүнүнде Тайбыңның фондузунче 10 муң рубльди шилчиткен.

Чоокта совхоз коллективиниң нииити хуралы болуп эрткен. Ынчан саанчылар, дагаа ажаакчылары, хову ажылдакчылары каас-чараш кылдыр дерип белеткээн клубка чыглып кээп, беш чылдың дөрткү чылының бирги кварталының социалистиг чарыжының түңнелдерин үндүрген.

Совхоз бо чылдың бирги кварталында чедиишкиннииг ажылдаанын директор А. И. Ломаевтиң, мурнакчы саанчы В. А. Долганинаның саналдарындан дыңнадывыс. Ажыл-агыйның адырларының чарыжынга бирги черни сүт-бараан фермазы, ийигизин куш фермазы алган болду. Директор Кызыл тукту тиилекчи сүт-бараан фермазының коллективинге байырлалдыы-биле тывысты. Ол ферма ооң-биле кады 100 рубльдиң шаңналын база алган.

Мурнакчылардан элээн хөй кижи акша шаңналдарын алгылаан. Оларның арасында Ондар Бичии-Уруг, Елена Лошкина дээш өскелер-даа бар. Октябрь революциязы орденниң эдилекчизи Валентина Долганина кварталда бир инекке онааштыр 1090 кг сүттү саап алгаш, саанчыларның эң-не мурнуку одуруунда чоруп турар. Часкы тарылгага тракторлар-даа, үрезин-даа эки шынарлыг кылдыр белеткеттинген.

Өл-ла хуралга өске бир шаңналды коллективке тывыскан. Совхозтуң ажыл-ишчилери тайбың камгалалының херээнге төлептиг үлүүн киирип келгенин, совхоз директору чугаалааш, тайбың камгалалының Тыва республика комитединиң даргазы, төөгү эртемнериниң кандидады О. А. Долгар-оолга сөс берди. Залда олурган хамык чоннуң кичээнгейи ында барды. Ол мынча диди:

— Эрткен чылын Москвага конгресс болуп турда, патриотчу эгелээшкинни кылып, тайбыңның фондузунче 10 муң рубльди киирген болгай силер, эргим көк-тейжилер. Тайбыңны камгалаарының совет комитеди силерниң совхозтуң ажыл-ишчилери тайбыңга ынакшылдыг күштерниң Бүгү-делегей конгрезин белеткээринге болгаш эрттиреринге идепкейлиг киржилгеңерни бедик үнелеп, Силерге өөрүп четтириишкинниң мактал бижиин чорутткан — дээш, ону байырлалдыы-биле тывысты.

Тайбың камгалалының комитединиң ол бижиин саанчылар, кадарчылар, механизаторлар болгаш өске-даа ишчилер хүлээп алган.

Бүгү-делегейге тайбыңны быжыглаарының херээнге моон соңгаар-даа үлүүн киирерин, ону быжыглаарда хамыктың мурнунда аңгы-аңгы участоктарга күш-ажылдың бүдүрүкчүлүүн бедидип, социалистиг чарышты улам калбартып, ажыл-агыйны хөй орулгалыг болдурарының чугулазын аңаа ажылчыннар чугаалап турду.

О. ОХЕМЧИК,

«Шынның» корр.

«Шынның»

материалдарының изи-биле

«ШЫДАВАЙН ТУРАР»

Мындыг эгелиг бистиң корреспондентивис А. Дембрельдиң механизаторлар өөредилгезиниң дугайында чүүлү март 31-де парлаттынган. Тес-Хем районунда марттың баштайгы он хонуунга чедир механизаторлар өөредилгезиниң шуудавайн турарын ында бижээн.

СЭКП райкомунуң бирги секретары Н. Бойдунуң редакцияга дыңнатканы:

СЭКП райкомунуң апрель 9-та бюрозунга солунда парлаттынган материалды чугаалашкан. «Ак-Эрик» колхозта партком секретары Ч. Дажываа, «Тес-Хем» совхозтуң болгаш районнар арызының «Сельхозтехника» каттыжыышкынының база районнуң көдээ ажыл-агый эргелелиниң кол инженерлериниң информацияларын аңаа дыңнаан. Механизаторлар өөредилгезин негелдеге дүүштүр тургузар дугайында бюро тускай доктаал хүлээп алган. «Ак-Эрик» колхозтуң баштаар чериниң даргазы К. Лапчаа, партком секретары Ч. Дажываа оларны механизаторлар өөредилгезин негелдеге дүүштүр организаставааны дээш доктаалда айыткан.

Механизаторлар өөредилгезинче бүгү кичээнгейни салып, часкы тарылганы агротехниканың негелдезинге дүүштүр эки шынарлыг кыска хуусаада доозарып ажыл-агыйларның удуртукчуларынга даасқан.

ЧАГАА ПАРЛАТТЫНМАЗА-ДАА

Эрзин районнуң Бай-Даг сес чыл школазынга кышкы үеде өөренири берге, соок дээрзин редакцияже бижээн.

Райкүүскомнуң улус чырыдыышкын килдизиниң эргелекчизи Х. Сагаан-оолдуң бистиң бижиивиске харыылааны:

Районнуң улус чырыдыышкын килдизиниң төлээлери ол школага барып хыналданы кылган. Оон печкаларының багайындан соок турганы шын. Школаның печкаларын эде кылдырган соонда байдал экижээн.

1974—1975 өөредилге чылынга уткуштур тус школага чаа одалга системазын кылыр.

«АМ-ДАА КЫЛЫР ЧҮҮЛДЕР ХӨЙ»

Мындыг эгелиг материал март 21-ниң солунунга парлаттынган. Часкы тарылгага уткуштур «Тес-Хем» совхозта чамдык чедир кылдынмайн турар ажылдарны бистиң корреспондентивис А. Дембрель илередип бижээн.

Совхозта партком секретары Д. Хертектиң биске харыылааны:

Чүүлде илереттинген четпестерниң турганы шын. Ажыл-агый амгы үеде үрезин-биле бүрүн хандыртынган. Районнар арасының Самагалдайда «Сельхозтехника» каттыжыышкынынга сөөлгү 3 тракторну септээни-биле көдээ ажыл-агыйның бүгү машиналарының септелгези доозулган. Ол ышкаш хову турлагларында септелгелер кылдынган.

Совхозтуң дирекция чери биле парткомнуң каттышкан хуралынга часкы тарылгага белеткелдиң байдалын болгаш моон соңгааргы сорулгаларны чугаалашкан.

ЧОННУҢ БҮЗҮРЕЛИ

(Төнчүзү. Эгези 1-ги арында).

дидат, партияның Ленинград обкомунуң бирги секретары Григорий Васильевич Романовту ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Соведингe депутаттың кандидадынга ол коллективтерниң соңгулда мурнунуң хуралындан депшиткенин деткиир деп саналдааннар.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Соведингe Ленинград хоорайның **Москва** соңгулда округунуң талазы-биле депутадынга кандидат кылдыр **Григорий Васильевич Романовту** депшиткенин деткиир болгаш ол округ талазы-биле бадыладырының чөпшээрелин бээрин оон дилээр деп доктаалды ук хуралга хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Соведингe соңгулда чорудар талазы-биле Ростов областың Шахта соңгулда округунга кирип турар Шахта хоорайның болгаш Октябрск көдээ районнуң ажылчы чоннарының төлээлекчилери округтуң соңгулда мурнунуң чөвүлел хуралын эрттирген. «Ростовуголь» комбинаттың «Аютинская» шахтазында партком секретары Н. П. Краснобрижев ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Соведингe Шахта соңгулда округундан депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, РСФСР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Михаил Сергеевич Соломенцевти депшидер дугайында шахтаның коллективиниң саналын деткииринче кыйгырган. ССРЭ-ниң Дээди Соведингe депутаттың кандидадынга М. С. Соломенцевти база-ла депшиткен Шахтаның хөвең-саазын комбинадының коллективиниң өмүнээзинден аргыкчы А. Е. Печенкина пөс-тааварчыларның саналын деткииринче кыйгырган.

«Аютинская» шахтаның болгаш хөвең-саазын комбинадының коллективтериниң саналдарын Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры, «Южная» шахтада чер үттээр белеткелчи ажылчыннарның бригадири А. Т. Гаценко, «Россия» колхозтуң саанчызы К. И. Калюжная, Шахта хоорайда СЭКП-ниң Октябрск райкомунуң бирги секретары П. С. Шаповалов болгаш өскелер-даа изин-биле деткээн. ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Соведингe Ростов областың Шахта соңгулда округунуң талазы-биле депутатка кандидат кылдыр **Михаил Сергеевич Соломенцевти** депшидер дугайында саналды деткиир болгаш ук соңгулда округунуң талазы-биле бадыладырынга чөпшээрелин бээрин оон дилээр шиитпирни хурал чаңгыс үн-биле хүлээп алган.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Удмурт АССР-ниң Ленинск соңгулда округунуң ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң соңгулда мурнундагы чөвүлел хуралы Ижевскиде машина тудуунуң заводунуң Культура ордузунга болуп эрткен. Заводтуң мурнакчы ажылчыны М. Г. Митрохина Националдар Соведингe депутаттың кандидадынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнүнге кандидат, СЭКП ТК-ның секретары **Дмитрий Федорович Устиновту** ол округтан депшидер талазы-биле Ижевскиде машина тудуунуң заводунуң ажылчын, албан-хаакчыларының, инженер-техниктиг ажылдакчыларының депшиткенин чыылганнарга дыңнадып, ол саналды деткииринче кыйгырган.

* * *

Дүүн Сарыг-Сепке районнуң Культура бажыңынга Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Каа-Хемниң № 649 соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы болган. Ону округтуң соңгулда комиссиязының даргазы А. Н. Габышев ажыткаш, СЭКП Каа-Хем райкомунуң ийги секретары Ш.-Б. Х. Серээдарга сөс берген.

Соңгулда кампаниязы беш чылдың тодарадыкчы чылының планныг онаалдаларын күүседир дээш политиктиг болгаш күш-ажылчы көдүрлүүшкүн-биле эртип турарын ол чугаалаан.

Эш Серээдар Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Каа-Хемниң № 649 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидаттарынга СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары **Андрей Павлович Кириленкону** болгаш «Коммунизмче орук» колхозтуң механизатору **Михаил Лупанович Ситниковту** депшиткенин чугаалааш, коммунистерниң болгаш партия кежигүнү эвестерниң бузулбас блогунуң кандидаттарын деткииринче, соңгулданы төлептиг уткуурунче чыылганнарны кыйгырган.

Хуралга «Коммунизмче орук» колхозтуң бригадири В. И. Глушков, орук участогунуң механизатору А. Т. Гуша, Сарыг-Септиң С. К. Тока аттыг № 2 ортумак школазының башкызы С. М. Достай «Ленинчи орук» совхозтуң салбыр эргелекчизи Д. Ф. Долзукей, ВЛКСМ райкомунуң секретары Г. П. Толстова олар болгаш өскелер-даа чүве чугаалаан. Эштер А. П. Кириленконуң, М. Л. Ситниковтуң кандидатуразын олар шупту изин-биле деткээннер. Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Каа-Хемниң № 649 соңгулда округундан депутатка бадыладырынга чөпшээрелин бээрин СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, СЭКП ТК-ның секретары **Андрей Павлович Кириленкодан** болгаш «Коммунизмче орук» колхозтуң механизатору **Михаил Лупанович Ситниковтан** дилээр деп доктаалды округтуң соңгулда мурнунуң хуралы хүлээп алган.

Ол хуралдың киржикчилери ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Эвилелдиң Соведингe соңгулда талазы-биле Кызылдың № 409 соңгулда округундан депутатка кандидат кылдыр СЭКП Тыва обкомунуң бирги секретары **Григорий Чоодуевич Ширшинни** Кызылдың педагогика институдунуң, Каа-Хемниң хөмүр-даш разрезиниң, Өвүрнүң «Торгалыг» совхозунуң коллективтериниң депшиткен хуралдарының шиитпирлерин база чаңгыс эп-сеткилдиг деткээннер.

Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Шагаан-Арыгның № 656 соңгулда округунуң ажылчы чоннар төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы бедик көдүрлүүшкүннүг эрткен.

ССРЭ-ниң Дээди Совединиң тоску чыыжынга соңгулда дугайында СЭКП Улуг-Хем райкомунуң секретары эш Норбу илеткел кылгаш, совет соңгулда системазының демократтыг принциптериниң хөгжүлдезин, соңгулдага белеткел ажылдары соңгулда дүрүмүн ёзугаар республикада, районда чогуур хуусаада калбарып турарын демдеглээн.

«ҮТКА 25 чылы» совхозтуң профэвилелдиң ажылчын комитединиң даргазы Ш. Ш. Ховалыг, «Улуг-Хая» совхозтуң Хайыракан салбырының эргелекчизи Б. Д. Ондар, Хендерге көдээ Совединиң күүскомунуң даргазы Б. К. Оюн олар болгаш өске-даа эштер боттарының чугааларынга Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Шагаан-Арыгның № 656 соңгулда округундан депутатка кандидаттар кылдыр СЭКП ТК-ның Политбюро кежигүнү, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң Президиумунуң Даргазы **Николай Викторович Подгорныйны** болгаш «Найырал» совхозтуң хойжузу **Уйнук Сатовна Минчит-оолду** депшидер дугайында «Найырал» совхозтуң болгаш Шагаан-Арыгның автотранспорт бүдүрүлгезиниң коллективтериниң соңгулда мурнунуң хуралының шиитпирлерин бир үн-биле деткээн.

Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Шагаан-Арыгның № 656 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга кандидаттар кылдыр **Николай Викторович Подгорныйны** болгаш **Уйнук Сатовна Минчит-оолду** депшиткен коллективтерниң саналдарын соңгулда мурнунуң хуралы чүүлдүгзүнмүшаан, ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга ол соңгулда округундан бадыладырынга чөпшээрелин бээрин олардан дилээр деп шиитпирлээн.

Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Кызыл-Мажалыктың № 650 соңгулда округунуң ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралы база болган. Аңаа СЭКП Барын-Хемчик райкомунуң секретары С. К. Кужугет ССРЭ-ниң Дээди Соведингe соңгулда дугайында илеткелинге, депутаттың кандидадынга чоннуң эң төлептиг төлээлекчилерин депшиткенин районнуң ажыл-ишчилери сорук кириишкиниг утканын демдеглээн. Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Кызыл-Мажалыктың № 650 соңгулда округундан депутатка кандидаттарга СЭКП ТК-ның Чиңгине секретары **Леонид Ильич Брежневти** болгаш арыглал фабриказында үүрмектеп сорттаар комплекстиң регулировщиги **Алдын-оол Иргитович Седипти** депшидер дугайында «Тыва даг-дугу» комбинаттың арыглал фабриказының коллективиниң саналын деткииринче хуралдың киржикчилерин ол кыйгырган.

Националдар Соведингe соңгулда талазы-биле Кызыл-Мажалыктың № 650 соңгулда округундан ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадының кандидаттарынга **Леонид Ильич Брежневти, Алдын-оол Иргитович Седипти** депшидер дугайында шиитпирни чүүлдүгзүнген доктаалды соңгулда мурнунуң хуралы хүлээп алган болгаш ССРЭ-ниң Дээди Совединиң депутадынга бадыладыры-биле чөпшээрелин бээрин олардан дилээр деп шиитпирни үндүрген.

* * *

Үстүнде округтарның ажылчы чоннарының төлээлекчилериниң соңгулда мурнунуң хуралдары округтарның соңгукчуларынга кыйгырыгларны тус-тузунда хүлээп алган болгаш депутаттың кандидаттарынга бүзүреттирген кижилерни соңгаан.

ТРАКТОРИСТИҢ ЧЕДИИШКИНИ

Тракторист Николай Маажый чүгле районда эвес, харын республикада сурагжып бар чыдар аныяк механизаторларның бирээзи. Ат-сураг алачайгаар чаалап алдынмас. Ол дээрге ажыл-ишчи, эрес-кежээ чорук, бүдүштүг аажы-чаң, ниитиниң херээн бодунуундан чугулалап көөр ак сеткилдиг болурундан хамааржыр чорук-тур. Ындыг мөзү-шынар Николайда хевирлеттинген. Николай Маажый сөөлгү үш чылдарда бодунуң төрээн колхозунга ак сеткилдиг ажылдап, механизаторлар аразында социалистиг чарыштың тиилекчизи атты эдилеп келген. Ол эрткен чылын 900 га чымчак черни андарар. 400 литр кывар-чаар материалды камнап алыр болгаш мергежилин бедидер хүлээлгени алгаш, 1080 эталон га черни андарып, 800 литр кывар-чаар материалдарны камнап ап, социалистиг хүлээлгезин ажыр күүседип, районга бирги черни ээлээн.

Механизатор Николай Маажый тоску беш чылдың шиитпирлиг дөрткү чылында бедиткен социалистиг хүлээлгени алган. Ол 1080 эталон га чымчак черни андарар, бир дугаар класстың тракторизи мергежилди чедип алыр бедик хүлээлгени алган.

«Коммунизмче орук» колхоз бо чылын үш муң ажыг га шөлге тарылга чорудар. аңаа белеткел ажылдары доозулган болгаш ам тарылганы калбартып эгелээн. Комсомолчу тракторист часкы кампаниязынга бүгү талалыг белеткенген: андазыннар, илийрлер болгаш өске-даа кожуг машиналары чүгле белен эвес, харын оларның чамдык чугула артык кезектерин четчелээн.

Биче сеткилдиг, бөдүүн тракторист өске өөрүнге бодунуң хууда үлегерин көргүзүп, хей-аът киирери-биле чергелештир, оларга боттуг дузаны көргүзүп турар.

Бир мынныг таварылга болган. Аныяк тракторист Валерий Чүдепкенниң трактору бола үрели бээр болганындан ол өөрүнден озалдай бээр турган. Оон чылдагааның Николай Маажый тодараткан: техниктиг ажаалданы кыдыра кылган болгаш хүн бүрүде чамдык чугула кезектерни үзеп, чаар, арыглап-аштаарын долу күүсетпейн турганындан болган. Чүнүң-даа мурнунда ону барымдаалап турарын аңаа сүмелээн. Аныяк тракторист Николайның сүмезин дыңнап, үлегери-биле ажылдааш чүгле хүлээлгезин күүсеткен эвес, харын мурнакчыларның одуруунче кирген. Хожудап турар кижилерже холун сунуп, оларны мурнуку одуругже киирер деп чүве ол. Ол дээрге коллективизмниң күжү, арын-нүүрү-дүр.

Алды чыл бурунгаар Николай Маажый Балгазынның № 11 көдээ ажыл-агый профтехучилищезин дооскаш, төрээн колхозунга ээп келген. Колхоз баштаар чериниң шиитпирин ёзугаар аңаа чаа «Беларусту» хүлээдип берген. Оон бээр-ле ол кызымак ажылдап келген. Ол ам ийи дугаар класстың тракторизи. Партия болгаш чазак ооң ажылчын бедии-биле үнелеп көрген. Ону эрткен чылын «Күш-ажылчы шылгарал дээш» медаль-биле, «1973 чылдың социалистиг чарыжының тиилекчизи» деп хөрек демдээ-биле шаңнаан.

Ч. ДАКАА.

Эрзин район.

Делегей бо хүннерде

ИЙИ ЧУРТТУҢ КҮЗЕЛИНГЕ ДҮҮШТҮР

Сибирьниң Ыраккы Чөөн чүктүң курлавырларын ажыглалга шиңгээдип алырының үш улуг төлевилелин боттандырарынга хамаарыштыр дем каттыштырып ажылдаарының төлевилелин боттандырарынга ажыглаар кылдыр ССРЭ-ге Японияның 1 миллиард 50 миллион доллар түңнүг үр хуусаалыг банк чээлизин тыпсырының дугайында документиге ССРЭ биле Японияның төлээлекчилери Токиога ат салган. Ук керээлерге Якутияның мурнуу талазында кокстаар хөмүр-даш байлактыг черлерниң хөмүр-дажын казары, Якутияның бойдус газын үлетпүрге ажыглаар кылдыр дилеп тывары болгаш оон ынай ооң казылдазын шуудадыры, Ыраккы Чөөн чүктүң ыяш курлавырларын ажыглалга шиңгээдип алыры хамааржыр. ССРЭ биле Японияның аразынга ийи таланың харылзааларын калбартырының талалакчыларының сагыш-сеткили бистиң чуртувустуң садыгның төөгүзүнде эң улуг банк чээлизин аңаа тыпсыр дугайында документиге ат салдынганын шынап-ла хандыр үнелээн.

Сибирьниң болгаш база Ыраккы Чөөн чүктүң девискээрлеринге улуг чаа-чаа төлевилелдерни боттандырарынга хамаарыштыр ийи чурт чугаалажыышкыннарын чаңгыс чыл эвес үе дургузунда чорудуп келген. Ону демдеглезе чогуур. Төлевилелдерниң хемчээли аажок улуг. Мында айыткан төлевилелдерден аңгыда, оларның аразында Тюмень нефтизин Японияга садар, Сахалин ортулуктуң девискээринге нефтини, бойдус газын дилеп тыварынга, казылдазын шуудадырынга хамаарыштыр дем каттыштырып ажылдаар. Чөөн Сибирьге целлюлоза комбинадын тудар деп айыткан, оон-даа өске төлевилелдер бар.

Чүгле мында айыткан үш төлевилелди боттандырарга безин ССРЭ биле Японияның аразынга бараан саарылгазын шалыпкын улгаттырар. Мурнуу Якутияның хөмүр-дажын Японияга садары безин дөрт миллиард доллар хире түңнүг болур, алган чээлини төлеп алырындан аңгыда, харын улус ажыл-агыйын хөгжүдеринге эргежок чугула барааннарны Япониядан садып алыр арганы бистиң чуртувуска ол бээр. Япония Совет Эвилелинден бараннар садып ап тургаш, бодун эргежок чугула чиг-эт-биле хандырып шыдаар апаар.

Амгы дугуржулганы чарганы ийи чурттуң аразында экономиктиг кады ажылдажылганы быжыглаар, совет болгаш япон улустуң аразында чаагай кожа-хелбээ харылзааны быжыглаарынга дуза чедирер.

А. БИРЮКОВ,

СЭТА-ның тайылбырлакчызы.

«ГДР-ГЕ КЫЛГАН»

БЕРЛИН. (СЭТА). «ГДР-ге кылган» деп завод маркалыг демир-орук вагоннары делегейниң 30 чуртунда пассажирлер болгаш чүък сөөртүп турар. Вагон тудуушкуну — республиканың улус ажыл-агыйының чугула адыры болуп турар. Вагон тудугжулары Совет Эвилели болгаш өске-даа социалистиг чурттар-биле кады ажылдажылганы болгаш кооперастаашкынны күштелдиргениниң түңнелинде ындыг чедиишкин чедип алдынган.

Дессауда улусчу бүдүрүлге чурттуң вагон тудуунуң улуг бүдүрүлгези апарган. Чоокта чаа оон цегинден чээрби муң вагон-рефрижераторну бүдүрүп үндүрген, ону Совет Эвилелинче чоруткан. Ырак черлерже чоруур пассажир вагоннарын бүдүреринге Аммендорфта заводтуң ажыл-ишчилери улуг чедиишкинни чедип алган.

БОЛГАР ХИМИЯНЫҢ БАЗЫМЫ

СОФИЯ. (СЭТА). Бо чылын Болгарияның химия үлетпүрүнүң продукция бүдүрүлдези 25 хуу өзер.

Чурттуң химия үлетпүрүнүң үндезиниң 1948 чылда тургускан, Совет Эвилелиниң дузаламчызы-биле туткан Димитровтуң химия комбинады ажыглалга кирген. Амгы үеде Болгарияда он-он химия заводтары ажылдап, волокнону, пластмассаны, каучукту, лакбудулга кылыгларын, чемишчидилгелерни, үнүштер камгалаар бүдүмелдерни болгаш улус ажыл-агыйынга эргежок чугула өске-даа чүүлдерни бүдүрүп турар.

Дунайның эриинде, эрги шагның Свиштова деп хоорайының чоогунда «Свилоза» деп химия комбинадының корпустары бедип үнген. Кылымал волокно бүдүрер заводтуң тудуу калбарган, ол бүдүрүлге делегейде эң чаа бүдүрүлгелерниң бирээзи апаар.

Девненниң үлетпүр комплекизи — болгар химияның эң улуг объектизи болу бээр. Нарын чемишчидилгелер комбинады продукцияны берип эгелээн, Европада эң улуг кальциннастаан сода заводу база ажылдап турар. Девнен чавызаажын «химия шынаазы» деп адай бергени таварылга эвес. Ында пластмасса болгаш фосфор бүдүрер бүдүрүлгелерни база тудуп турар.

Болгар химияның келир үезин ССРЭ-биле интеграстыг харылзааларны калбартыры болгаш ханыладыры-биле быжыг харылзаалыг деп, БУР-нуң химия үлетпүрүнүң министриниң оралакчызы Г. Джамбов демдеглээн. Совет специалистер химияның 30 чаа объектизин тударынга дузаламчыны көргүзер.

MARCH TO
LONDON
FROM
ALDERMASTON

АНГЛИЯ. «Ядролуг чепсекти дүжүрер дээш шимчээшкинниң» организастааны англи тайбың талалакчыларының чаңчыл апарган олдермастон походу Лондоннуң төвүнде Трафальгар дээр шөлге массалыг митинги-биле доозулган. Аңаа парламент кежигүннери, хөй-ниитиниң, ажылчы чоннарның болгаш студентилерниң төлээлекчилери киришкен. Поход үезинде ооң киржикчилери Англияны ядролуг чепсек-биле чепсеглээринден ойталаарын негээн ат салыышкынынга ат салырын чыып келген.

ЧУРУКТА: поход үезинде.

(СЭТА-ның фотохроникасы).

ПОРТУГАЛИЯДА БАЙДАЛ

ПАРИЖ. (СЭТА). Лиссабондан кээп турар дыңнадыгларны ёзугаар алырга, эргилде болган соонда тургустунган национал камгалал чөвүлелинге португал армияның дээди чеди офицери бактаап кирген. Ону генерал Антониу ди Спинола баштаан. Чепсектиг күштер чуртта байдалды бүрүн контрольдап турар. Лиссабонда болгаш өске-даа хоорайларда тайбын байдал догуннавышаан.

Боттарының штаб-бажыңынга туруп алгаш, политиктиг полицияның агентилери болгаш политиктиг кара-бажының таныылдары удурланыышкынын чоокка чедир үргүлчүлеп келген.

Шыңгыы боолашкан соонда шериглер удурланыышкынның сөөлгү одагларын базып апкан. Өлүрткеннер болгаш балыглатканнар бар.

Лиссабонда республиканың национал гвардия казармазының дужунда шөлге муң-муң кижи чыглып алгаш, солдаттарны «Португалия делгерезин!», «Фашизмни чок кылыр!» деп лозуңнарлыг уткаан. Президент А. Деуш Родригеш Томаш, премьер-министр М. Каэтану болгаш элээн хөй министрлер чепсектиг күштерге дүжүп бээрге, оларны Атлант океанда Мадейра ортулукче шөлүпкен, ында армияның хоругдалынга олар кирген. Дүжүрткен чазактың оон өске министрлери Понтинья казармада хоругдалда турар.

Полиция шериглерге каттышкан болгаш чурттуң бүгү хоорайларынга корум-чурум тударын хандырарын хүлээнип алган деп, национал камгалал чөвүлелиниң дыңнадыында демдеглээн. Генерал ди Спинола чуртка кол эрге-шөлээлерни тургузар, политиктиг партиялар тургузуп алыр эрге турарының магадылалын бээр болгаш национал хуралдың бүгү-нити соңгулдазын эрттирер бодап турарын национал камгалал чөвүлелиниң өмүнээзинден телевидение дамчыштыр чугаазынга чарлаан. Национал камгалал чөвүлели Португалияның чарган делегей керээлерин хүндүлээр деп, ол база демдеглээн.

Кеземчеге онаажыр кемниг херек үүлгеткеннерден аңгыда, чуртта политиктиг бүгү хоругдатканнарны доп-дораан хостаарын ди Спинола чоокта чаа болган парлалга конференциязынга чарлаан. Португалияның камгалал шагдаазы — айыыл чок чорук кол эргелели дээр чүвени тарадырын болгаш чурттуң парлалгазын хынап истээр чурумну дүжүргенин ол дыңнаткан. Далай ындында португал девискээрлерниң келир үезинге хамаарыштыр «ук айтырыгның талазы-биле санал-оналын национал илергейлээрин барымдаалап, ону тодарадыр» деп, ди Спинола дыңнаткан.

ОТТАВА. (СЭТА). Анголаны хостаары дээш улус шимчээшкининиң даргазы А. Нето Португалияда болуушкуннарга холбаштыр Оттавага болган парлалга конференциязынга Португалия-биле чугаалажыышкыннар эрттиреринге беленин медеглээн. Ук шимчээшкин бодунуң чуртунуң хамаарышпас бүрүн эргелиг болурунга чедир демисел чорударын уламчылаар күзелдиг болгаш чүгле кара чаңгыс ол принципти барымдаалааш, өске чурттар-биле харылзаалар тургузуп болур деп чүвени ол база демдеглээн.

Шериин үндүрбес дээн

ЛОНДОН. (СЭТА). «Эргежок чугула байдал доозулбаан шаанда» англи шериглерни Соңгу Ирландиядан үндүрбес дээниниң дугайын Англияның камгалал министерствозу медеглээн. Ольстерден «шериглерни үндүрериниң хуусаазын айытпас бис» деп англи чазактың медеглээниниң ында база айтып турар.

АЖЫЛГА КУЛЬТУРА, ЭКИ ШЫНАР ДЭЭШ

Кызылда ниитиниң чемненилге черлери бүгү улустуң социалистиг чарыжынга киришкеш беш чылдың дөрткү чылының бирги кварталында чедиишкиннерлиг ажылдаан.

Кварталда бараан саарылгазының планын 100,1 хуу күүсеткен. Ниити бараан, аъш-чем саарылгазы эрткен чылдың ол үези-биле деңнээрге 38,2 муң рубльге өзүлделиг болган.

Кызылда столоваялар болгаш ресторанар трези иштики бот-орулга-чарылгалыг тускайлан алды бүдүрүлгеден тургустунган. Оон иштинде «Улуг-Хем» ресторанның бүдүрүлгелери долу бот-орулга-чарылгалыг. Хоорайда ниитиниң чемненилге черлери чонну эки шынарлыг чем-биле хандырар болгаш оларның негелделерин өөренип көөр талазы-биле элээн хемчеглерни ап чоруткан. Хоорайның чурттакчылары юбилейлиг кежээлерни, аныяктарның куда-шайлалгазын ресторанарга болгаш столоваяларга культурлуу-биле эрттирери чаңчыл апарган. Бо чылдың бирги кварталында чээрби ажыг шайлалга кежээзин, 26 кудааны эрттирген. Оон аңгыда үнүүшкүннүг ярмарканы 2, делгелге садыглаашкынны 71, даштыгаа үүрмек садыглаашкынны 250 удаа организастаан. Оон түңнелинде 90 муң рубльдиң орулгазын немей киирип алган.

«Улуг-Хем» ресторан, «Огонек» кафе болгаш өске-даа коллективтер торттарны, кондитер кылыгларын кылырының чагыгларын хүлээп ап турар.

Социалистиг хүлээлгелерни күүседиринге бирги кварталда № 2, 3 бүдүрүлгелер (директорлары Д. Краюшкин, Е. Мерзляков) мурнакчы болганнар.

Трестиң ниитиниң чемненилге черлери партия, совет органнарның организастап эрттирип турар хуралдарының, конференцияларының, слёттарының киржикчилерин белен чем-биле хандырарынга үлүүн киирип турар.

Ниитиниң чемненилге черлеринде Май 1-ге уткуштур социалистиг чарыш калбарган. Бригадалар, ээлчеглер болгаш тус-тус ажылчыннар аразында чарышты профэвилел комитеттери удуртуп турар.

Коллективтиң күш-ажылчы чедиишкиннери ында мурнакчыларның ачызында чедип алдынганы билдингир. «Хүндүлелдиң демдээ» орденниң эдилекчизи ээлчег удуртукчузу А. Смирнова, кондитерлер А. Герман, А. Попова болгаш бүдүрүлгениң хоочуннары Лиду-ху, А. Рыбалкина дээш оон-даа өске мурнакчылар көвей. Бирги кварталда 17 повар боттарының тускай мергежилин, разрядын бедидип алганнар.

Ниитиниң чемненилге черлери четпестерден чогуур түңнелди үндүрүп турар. Трестиң бүдүрүлгелеринде ажылчыннар чедишпес, оларның дыка хөйүнүң тускай мергежили, разряды куду. Чамдык чемненилге черлериниң орансавазы эрги, ажылдаарынга таарымчалыг эвес бооп турар. Ажылдакчыларның ажылдан үнер-кирери көвей.

Айыткан болгаш өске-даа четпестерни чайладыр дээш бүдүрүлгелерниң удуртукчулары, профэвилел организациязы чогуур хемчеглерни ап турар.

К. САТ.

Чер-чер Советтеринде

ОЛАР ЁЗУЛУГ ЭЭЛЕР

Беш чылдың шиитпирлиг үшкү чылының түңнелдерин ёзугаар Межегей көдээ Совет республиканың көдээ болгаш суур Советтериниң социалистиг чарыжынга ийиги черни ээлээш, Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң болгаш облпрофчөвүлелдиң Хүндүлел бижии-биле шаңнаткан.

Күүском бодунуң ажылын партия болгаш совет органнарының шиитпирлеринге үндезилеп чорудуп, олче бүгү депутаттарны хаара туткан. Көдээ Советтиң девискээринде ССРЭ-ниң 50 чылы аттыг совхозтуң бүдүрүлге ажыл-чорудулгазынче ханылап, чогуур салдарны чедирип турар. Күүском хуралдарынга ол ажыл-агыйның удуртукчуларының илеткелдерин, информацияларын дыңнап, план күүселдезин контрольдап, илерээн четпестерни чайладырынга дузалап турар.

Совхозтуң тараажылары болгаш малчыннары эрткен чылын бүгү планныг даалгаларын долузу-биле күүсеткен. Көдээ Советтиң депутаттары ажыл-агыйның бүгү адырларында ажылдап, совхоз бүдүрүлгезин хөгжүдеринге үлегерин көргүзүп турар. Депутат М. Махмутов удурткан Кара-Булуң сүт-бараан фермазы чүгле совхозта эвес, а республикада алдаржаан, инек бүрүзүнден-не эң хөй сүттү саап турар. 1973 чылда ферманың саанчылары чыл планын 104,3 хуу күүсеткен. Бо чылдың бирги кварталында 1748 центнер сүт саап, планын 117 хуу күүсеткен. Ол дээрге чүткүлдүг ажыл-иштиң үлегери.

Советтиң идепкейлиг депутаттарының бирээзи Зоя Павловна Давыдованың мергежили тракторист. Күчүлүг машинаны ол 12 чыл дургузунда башкарып келген. Казахстанның кур черинге тракторга ажылдап эгелээн. Бо совхозка дөрт чыл бурунгаар ажылдап киргеш, күш-ажылга шалыпчызын көргүскен. Кыштың соогу, чайның изии дивес, кандыг-даа берге даалгадан чалданмас тракторист эш-өөрүнүң хүндүткелин чаалап алган. Ынчангаш ону көдээ Советтиң депутадынга соңгаан. Депутат Давыдова хову турлагларынга-даа, фермага-даа бо-ла чедип, ажыл-ишчилер-биле чугаалажып, сүмележип, оларның негелде-херегледин сонуургап чоруур. Депутат не бодунуң ийи оглун төлептиг кижизитпишаан, уруглар садынга хүнүң чыгы барып, ооң кижизидикчилеринге дузалажып, чаштарның кижизидилгезин хайгаарап турар. Мергежилдиг тракторист эрткен чылын 570 га чер андарар турган ону 900 га кылдыр күүсеткен. Бо чылын оон эвээш эвес көргүзүглүг ажылдаарын хүлээнген.

Көдээ Совет доктаамал комиссияларның ажылын идепкейжиткен. Олар чоң ортузунга улуг ажылды чорудуп турар. Чижээлээрге, школа башкызы, депутат Гонсировскаяның удуртуп турары улус өөредилгезиниң болгаш кадык камгалалының талазы-биле доктаамал комиссия суурларда өөренмейн турган уругларны школаже долузу-биле хаара тударын чедип алган. Доора-Хадың, Кара-Булуң суурларда чурттап турар өөреникчилерни Межегей суурда школаже хүн бүрүде чедирер машинаны тургускан. Доктаамал комиссия суурларга медицина темазынга лекцияларны, беседаларны үргүлчү организастап келген. Амгы үеде ооң кежигүннери хойжу кодаңнарның арыг-шевериниң хыналдазын чорудуп турар.

Советтиң чаагайжыдылга талазы-биле доктаамал комиссиязының кежигүннери кызымак ажылдап турар. Межегей биле Кара-Булуң аразында орукту септээн, аңаа чурттакчылар идепкейлиг киришкен. Хар эрирп билек суурларга чаагайжыдылга ажылын калбаа-биле чорударының планын ажылдап кылган. Ыңгыя Межегей суурнуң Ленин кудумчузунга газон кылыр, К. Маркс болгаш Гагарин кудумчуларынга сай болгаш элезин төгер, кудумчуларны чырыдар болгаш өске-даа чүүлдерни кылыры көрдүнген.

Көдээ Советтиң күүскому ында хөй-ниити организацияларының ажылын идепкейжиткен. Эш хуузунун суду, херээженнер чөвүлели ажылчы чоннарның кижизидилгезиниң херээнге идепкейлиг киржип турар. Социалистиг өнчү-хөреңгини камгалаар болгаш хөй-ниитиниң корум-чурумун быжыг тудар дээш ажылды, күш-ажылдың сагылга-чурумун үреп турарлар-биле шиитпирлиг демиселди күштелдирген. Депутат Т. Загвоздкина удурткан административтиг комиссия ол талазы-биле элээн ажылды чорудуп турар. Херээженнер чөвүлели (даргазы Г. Макарова) суурнуң херээженнерин хөй-ниити ажылынга хаара тудар сорулга-биле янзы-бүрү кежээлерни, ужуражылгаларны, делгелгелерни хөй удаа организастаан. Школада уруглары багай өөренип турар ада-иелер-биле тускай ажылды чорудуп келгениниң түңнелинде багай өөренип турган 20 уругнуң 13-ү ам багайларын эткен.

Межегей көдээ Советтиң болгаш ооң күүскомунуң (даргазы С. Тюленев) ажылында дуржулгалыг өске-даа чүүлдер бар. Бистиң партиявыстың XXIV съездизиниң шиитпирлеринде чер-чер Советтеринге хамаарыштыр салдынган сорулгаларны Межегейниң көдээ Совети амыдыралга чедиишкинниг боттандырып турары оон хөй талалыг ажыл-чорудулгазындан ынчаар көстүп турар.

М. ЯКУШЕВА.

Каа-Хем биле Бии-Хемниң белдиринде
Гастелло аттыг парыгым эргип кээр мен.
Черим чараш чурумалын хуулдургаш,
Сеткилдерге чечек «тарып» өөргүр дээн мен.

Ю. КОСАРЬКОВТУҢ фотоэтюду.

ИЕЛЕРГЕ ТУРАСКААТКАН

«Чодураа» колхозтуң клувун ол кежээ чон долдур олурупкан. Оларның аразында иелер болгаш аныяктар эвээш эвес. Маадыр-иелерге тураскааткан кежээни Чыргаланды көдээ Советиниң күүскомунуң даргазы Б. Н. Намчак ажыткаш, иелерниң көдээ ажыл-агый бүдүрүлгезинге, хөй-ниити амыдыралынга база уруглар кижизидилгезинге ролюн онзалап демдеглээн.

Ооң соонда Тес-Хем районунуң мурнакчы саанчыларының бирээзинге, Чедей Хурагандаевна Баткарга чазактың бедик шаңналы — «Маадыр-иениң» алдын медалын байырлалдыг байдалга тывыскан. Маадыр иe ол шаңналды ап тура мынча дээн: «Иелер дугайында партия биле чазактың доктаамал сагыш салыышкыны дээш өөрүп четтиринишкиимни илергейлеп тур мен. Аңаа харыы кылдыр дааңган ажыл-херээвис дээш улам шудургу ажылдап, ажы-төлдү төлептиг кижизидер ужурлуг бис. Бо чылдың бирги кварталында тыва уксаалыг 15 инектиң бирээзинден-не 767 кг сүттү сагдым. Эрткен чылдың бо-ла үези-биле деңнээрге, бистиң фермага сүт саалдазы дыка көвүдээн. Ынчангаш бо чылгы хүлээлгевистиң хуусаа бетинде күүседирин бүгү саанчыларның мурнундан бузүреп тур мен».

Ниитизи-биле Тес-Хемде маадыр иелер ажыл-агыйның янзы-бүрү адырларында мурнакчылар болуп, шудургу ажылдап турарын ол кежээге демдеглээн. Оларга Тыва АССР-ниң алдарлыг малчыны, каш дакпыр орден-хавыяалыг Саар Чалдыраевна Моңгалбиини, сураглыг хойжу Өнермаа Чыргаловна Сувандиини база Сырат Айыжыевна Сеңденмааны болгаш оон-даа өскелерни хамаарыштырып болур. Ылангыя маадыр-иe Өнермаа Сувандии бо чылын чүс хойга онаашты 113 хураганны алган. Ол кежээге ындыг иелерниң аттарын бедик хүндүткел-биле адаан.

Кежээге янзы-бүрү солун оюннар болган.

М. МИНЧИМАА.

ОРГАНИЗАСТААРЫ—КОЛ ЧҮҮЛ

ССРЭ-ниң профэвилелдериниң XV съездизиниң шиитпирлерин амыдыралга боттандырар талазы-биле культура албан черлериниң профэвилел организацияларының организакчы ажылын экижидер хемчеглер болгаш профэвилелиниң эге организацияларының ажылынга удуртулганы күштелдирер дугайында айтырыгны чугаалашкан культура ажылдакчыларының профэвилел хооркомунуң ээлчеглиг пленуму чоокта чаа болуп эрткен. Профэвилелиниң Кызыл хооркомунуң даргазы Е. Захаринскаяның илеткелин аңаа дыңнап, чугаалашкан.

Беш чылдың тодарадыкчы чылында культура албан черлери боттарынга социалистиг хүлээлгелерни алган болгаш бо чылдың бирги кварталының даалгаларын күүседип турар. Чижээ, хоорайда кинопрокат конторазының коллективи бирги кварталдың кол көргүзүглериниң талазы-биле планны 116 хуу күүсеткен. Хоорайның кино четкизиниң дирекциязы бирги кварталдың социалистиг хүлээлгелерин күүседир дээш кызымак ажылдаанындан бедик көргүзүглүг болган. Найысылалдың 455 муң ажыг чурттакчызы кино көрген азы планны 106,7 хуу күүсеткен. 121 муң ажыг рубльдиң ниити чыылдазын киноустановкалар кылган. Бо дээрге база-ла пландан ажыг.

Кызылдың культура албан черлеринде калбарган социалистиг чарышта 600 ажыг кижи хаара туттунган. Бо ажылды кинопрокатта, типографияда, радиотелетөпте, телевидение студиязында, Пушкин аттыг библиотекада профэвилел организациялары эки чорудуп турар. 22 организацияның 13-жү социалистиг чарышты багай эвес организастаан.

Коммунистиг күш-ажыл дээш шимчээшкин калбарган Кинопрокат конторазы (эргелекчизи О. Успенская, профэвилел комитединиң даргазы В. Кымысов) бо талазы-биле багай эвес ажылдап келген. Ында ажылдап турар 36 кижиниң чартык кезии — коммунистиг күш-ажылдың шалыпчылары, а ийи бригада коммунистиг күш-ажылдың коллективи деп ат дээш демисежип турар. Үстүнде адааныывыс коллективтер профэвилел организациязының янзы-бүрү айтырыглар чугаалашкан хуралдарын эрттирип, социалистиг чарыштың түңнелдерин үндүрүп, аңаа чугаалажыр айтырыгларны партбюро болгаш администрация-биле кады шиилип ап турар.

Хуралдарның айтырыгларын профком комиссияларының кежигүннери, ол ышкаш профэвилел кежигүннери белеткеп турар. Комиссия кежигүннери берген даалганы коллектив мурнунга бедик харыысалга-биле күүседип турарындан ол коллективтерде ажыл-иштиң түңнели эки болуп турарын пленумга демдеглээн.

Республиканың кинопрокат конторазының эргелекчизи О. Успенская, республика типографиязының директору И. Караоол олар боттарының коллективтеринде профэвилел комитеттериниң ажылының дуржулгазын чугаалаан. Бо черлерде профкомнар администрация черлери-биле сырый харылзаалыг, коллективтиң планныг даалгаларны күүседиринге улуг дузаны чедирип турар. Бүгү-ле айтырыгларны, планнары кады шиитпирлээри чаңчыл болу берген.

Типографияда калбарган социалистиг чарыштың түңнелдерин квартал санында үндүрүп, тиилекчилерни мактап-шаңнап турар. Көскү агитацияны эки кылган. Хүндүлел самбыразын көрүштүг тургускан. Профком продукцияның шынарын бедидериниң айтырыын хүн бүрүнүң кичээнгейиниң төвүнде тургускан, ажылдакчыларның дыштанылгазын организастаарынче улуг кичээнгейни салып турар.

Ынчалза-даа чамдык профкомнар хүлээп алган шиитпирниң күүселдезинге контрольду кошкадып, ажылдың бо чугула участогунче чогуур кичээнгейни угландырбайн турарын пленумга демдеглээн. Культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг парыгында, ном үндүрер черде, уран чүүл училищезинде профкомнар хуралдарга чидиг айтырыгларны чугаалашпайн, даандырган ажыл-херек дээш профэвилел кежигүннериниң харысалгазын чогуур негелдеге чедир бедитпейн турар.

Чамдык профкомнар бодунуң ажылының онзагай байдалын өөренип көрбес, профэвилел активинге даянмас болгаш доктаамал комиссиялар-биле харылзаа чок ажылдап турарын илеткелчи-даа база санал-даа берген эштер шүгүмчүлээн. Ындыг черлерде күш-ажылдың сагылга-чурумун үрээр, күш-ажыл камгалалының болгаш техниканың озал-ондак чок ажылдаарының норма-чижектеринге принципиалдыг болгаш негелделиг эвес чоруктар тургустунуп турар.

Радиотелетөптүң директору К. Саян, Тываның хөгжүм-шии театрында местком даргазы С. Лифанов, Чуковский аттыг библиотекада местком даргазы В. Тусмина, чурукчулар мастерскаязында местком даргазы Ю. Кондратенко олар профэвилел комитеттериниң өзүп турар ролюнуң дугайын тодаргай чижектер-биле чугаалааннар.

Организакчы ажылды күштелдирип тургаш, пленумга чугаалашкан айтырыгның талазы-биле практиктиг хемчеглерни күштелдирериниң чугулазын пленумга дугуржуп алган.

В. ВАГАЕВА.

ПЕНСИОНЕРЛЕР ЧӨВҮЛЕЛИНДЕ

«Тоора-Хем» совхозта пенсионерлер чөвүлели план ёзугаар, ында партия организациязының удуртулгазы-биле ажылдап, ниитиге ажыктыг үүле-херекти бүдүржүрүнге боттарының киржип турар. Моон чижээнге чоокта болган воскресникти көргүзер болдумын.

Чөвүлелдиң даргазы Торлук Лопсанның удуртулгазы-биле 15 пенсионерлер эмнелгеге одаар ыяш белеткелинче үнген. Ол хүн ажыл организастыг, эки түңнелдиг болган. Ниитизи-биле 31 кубометрни тургускаш, ону хүлээдип берген.

Шефчилерниң аразында күш-ажылдың хоочуннары — Бараан Солуна, Кол Балчын, Монгуш Очур, Кол Сарыгбай ышкаш үлегерлиг ажылдааннарны мактаары өөрүнчүг. Чөвүлел моон соңгаар-даа ындыг хемчеглерни организастаары күзенчиг.

Т. ВАСИЛЬЕВ.

КӨДЭЭ СПОРТЧУ ОЮННАР

ССРЭ-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу ССРЭ-ниң Улустарының VI чайгы спартакиадазынга болгаш Бүгү-эвилелдиң II көдээ спортчу оюннарынга көдээ ишчилерниң киржилгезиниң дугайында дужаалды хүлээп алган. Ында көдээ черлерге спортту массалыг болдурарынче угланган кандыг хемчеглерни алырын, хевирлерни ажыглаарын айыткаш, ажыл-агыйларның, спорт организацияларының удуртукчуларының сорулгаларын тодаргай бижээн.

Ол дужаалда айыткан чүүлдер бистиң республиканың «Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң организацияларынга долузу-биле хамааржыр. Ону амыдыралга боттандырар талазы-биле чайгы спорт сезонунда чүнү кылырын ниитилел планнап алган.

Тыва АССР-ниң Көдээ ажыл-агый министерствозу, бо адырның профэвилел обкому, ВЛКСМ обкому болгаш «Урожай» эки тура спорт ниитилели үстүкү удуртур органнарның шиитпирлеринге дүүштүр 1973—1974 чылдарда республикага көдээ спортчу оюннарны эрттирерин шиитпирлээн.

Эрткен чылын спортчу оюннарның бирги чадазы болуп эрткен. Түңнел маргылдаага тиилээн командага Социалистиг Күш-ажылдың Маадыры О. Ч. Лопсаңчап аттыг кубокту тывыскан. Ооң программазынга спорттуң беш хевири кирген: баг кагары, стол теннизи, чиик атлетика, ча адары, хүреш.

Тыва АССР-ниң көдээ спортчу оюннарын эрттирип турарының кол сорулгазы болза, спорттуң материалдыг баазазын быжыглаары, ону калбаа-биле пропагандалаары, ажылчы чонну олче хандыкшыдары, ГТО-нуң нормаларын массалыы-биле дужаары, талантылыг аныяк спортчуларны илередири болур.

1973 чылда көдээ спортчу оюннарның маргылдаалары Улуг-Хем, Чөөн-Хемчик, Бай-Тайга, Тожу районнарга багай эвес эрткен. Оларның мөгелери, баг кагыкчылары, ча адыкчылары эки белеткелдиин көргүскен. Моон алгаш көөрге, бо районнарның колхозтарында болгаш совхозтарында күш-культура коллективтеринде спортту хөгжүдер талазы-биле чамдык ажылдар кылдынган. Национал спорт талазы-биле РСФСР-ниң спорт мастери деп атты Хомушку Киров (Бай-Тайга), Евгений Тутатчиков, Раиса Тутатчикова (ийилээ Тожу). Доспан Найдан-оол (Улуг-Хем) олар алган. Спортчуларның мергежилин бедип орарын бо чижек тодаргай чугаалап турар.

Чедиишкиннер-биле кады четпестерни айтыр ужурлуг. Эрткен чылгы болган маргылдааларга Каа-Хем, Бии-Хем, Өвүр, Эрзин, Барыын-Хемчик районнарның спортчулары багай киришкен. Түңнел оюннарга долу эвес составтыг командаларны кирген, оларның белеткели четпес болган. Бо районнарның спорт организациялары мурнунда турган четпестерни чайлаткаш, бо чылын болур маргылдаага үлегерлиг белеткелди чорудары чугула.

Республиканың көдээ спортчу оюннарының түңнел маргылдаазы бо чылын июньнуң 1-2-де найысылалга эрттирерин шиитпирлээн. Программазында хүреш, чиик атлетика, стол теннизи, баг кагары, ча адары кирип турар.

Амгы үеде көдээ спорт организацияларының сорулгазы болза, аңаа эки белеткелдиг ужуражыры-биле колхозтарга, совхозтарга болгаш районнар төптеринге маргылдааларны организастыг эрттирери болур. Ол ышкаш тускай белеткел ажылдарын чорудары негеттинип турар.

Көдээ спортчу оюннарны бистиң республикага эрттирери Тыва АССР-ниң XII чайгы спартакиадазынга киржиринге белеткелдиң бир чадазы-дыр. Ынчангаш чер-черде спорт организациялары партия, совет органнарның удуртулгазы-биле спортчу оюннарны бедик деңнелге эрттирер дээш бүгү-ле хемчеглерни алыры чугула.

Б. КУВЕЗИН,
«Урожай» эки тура спорт ниитилелиниң даргазы.

БАЙЫРЛАЛ ХҮННЕРИНДЕ

АПРЕЛЬ 30-ДЕ

Ажылчы чоннарның эп-сеткил каттыштырылгазының хүнү — Май 1-ге тураскааткан хоорайның байырлыг хуралы Политиктиг чырдыышкын бажыңынга 19 шакта эгелээр.

Хурал соонда хоорайның ыр болгаш танцы ансамблиниң концерти болур.

МАЙ 1-ДЕ

Найысылалдың В. И. Ленин аттыг төп шөлүнге Кызыл хоорайның ажылчы чоннарының чысказы эртенгиниң 10 шакта эгелээр.

Гастелло аттыг паркка чайгы сезоннуң ажыдыышкыны ажылчы чоннарның массалыг селгүүстээшкини-биле хүндүскүнүң 12 шакта эгелээр. Массалыг оюннар база болур. Чайгы танцылаар шөл кежээкиниң 20 шакта ажыттынар. Теннис, бильярд залдары ажылдап турар.

Байырлал хүнүнде болур спортчу маргылдааларның эң солуну «Шын» солуннуң шаңналы дээш тыва хүреш хүндүскүнүң 14 шакта эгелээр. «Динамо» болгаш «Торпедо» командаларның аразынга футбол маргылдаазы 16 шакта эгелээр.

МАЙ 2-ДЕ

Парктың шаңналы дээш баг кагарынга маргылдаа 11 шакта эгелээр. Хүндүскүнүң 14 шакта хоорайның ыр болгаш танцы ансамблиниң концерти болур.

Гастелло аттыг парктың шаңналы дээш волейбол маргылдаазы 11 шакта эгелээр. «Хүреш» стадионга «Луч» болгаш «Стрела» командаларның аразынга футбол маргылдаазы 16 шакта эгелээр. № 15 школага баскетбол маргылдаазы болур. «Энергетик» Культура бажыңынга аныяктарның дыштанылга кежээзин эрттирер.

МАЙ 3-ТЕ

Хөгжүм-шии театрынга «Италияның човулаңы» деп чаа шиини сонуурган болур силер. Эгелээри — 19 шакта. «Энергетик» Культура бажыңынга «Көк-Тей» совхозтуң тараажыларынга тураскааткан байырлал концерти 13 шакта эгелээр. «Енисей» Культура бажыңынга аныяктарның дыштанылга кежээзи эртер. Эгелээри — 20 шакта.

Ленин кудумчузунуң бажында парк аксынга «Тываның аныяктары» солуннуң шаңналы дээш чиик атлетика эстафетазы эртен 10 шакта эгелээр. Ол-ла хүн паркка массалыг селгүүстээшкин, бот-тывынгыр уран чүүл концерти, оюннар, танцы болур.

МАЙ 4-ТЕ

Гастелло аттыг паркка парктың шаңналы дээш эр улустуң волейбол маргылдаазы 11 шакта эгелээр. Эртенгиниң 10 шактан эгелээш парктың бүгү аттракционнары ажылдаар. Спортчу маргылдаалар 11 шакта эгелээр. Хүндүскүнүң 14 шакта бот-тывынгыр уран чүүл концерти эгелээр.

Ол кежээ 19 шакта хөгжүм-шии театрынга «Италияның човулаңы» деп шиини сонуурган көрүңер.

ДЫШТАНЫР ХҮН ШТАВЫ.

Шилиндек боксёрлар

Тываның эң шыырак боксёрлары найысылалга чыглып келгеш, республика чемпиону ат дээш маргылдаага киришкеннер.

«Спартак» спорт ниитилелиниң бир дугаар, хоорайның № 35 профтехучилищезиниң командалары маргылдаага белеткелдиг киришкеннер. Оларның аразынга бирги чер дээш спортчу демисел шыңгыы болуп эрткен. Спартакчылар республика чемпиону атты чедип алган.

Деңзи аайы-биле бирги черлерни Виктор Оюн («Спартак»), Александр Күнзек (Самагалдай), Сергей Чадамба, Василий Акулов (ийилээ пассажирлер АТБ-зи), Александр Нормин (Ак-Довурак). Владимир Чернышев (№ 35 профтехучилище) олар ээлээн. Бирги, ийиги, үшкү черлерни алган шилиндек боксёрларга шаңналдарны тывыскан.

Ю. ЧИХАЧЕВ,
маргылдааның кол судьязы.

ЧАРАШ ЧҮВЕ КАЙДА-ДАА ХӨЙ

Чараш чүүлге хандыкшыл дугайында С. Байырның чүүлүнге хамаарыштыр ӧш-өөрлерниң саналынга каттыжып-шаан, бодумнуң чамдык бодалдарымны бижикседим.

Кижиниң сеткил-сагыжын чайгаар хаара туда бээр чараш чүүлдер кайда-даа хөй: кижилерде, бойдуста, уран чүүлде болгаш өске-даа...

Бодум хуумда чараш чүүлдерге дыка хандыкшылдыг кижи мен. Чарашсынып көрген чүүлдерим бодалымга уттунмас болуп артып каар. Мындыг бир таварылганы чугаалаайн. 1973 чылдың кыжынында. Алдан-Маадыр аттыг музейниң ажылдакчылары-биле Кочетово суурда ук музейниң салбырын дерип, дуза чедирер дээш чеде берген бис. Ынчан музейден чаа, немелде экспонаттарны база эккелген чүве. Оларның аразында сураглыг чазаныкчы чораан Окаанчык ирейниң «Тачанка» деп ажылы база бар болган. Ол уран ажылды Кочетово суурнуң ийи чазаныкчылары кончуг дүрген тускай делгиир кырынга эптеп тургузупкан. Көөрге тачанкалыг үш аът кара маң-биле халчып турары дириг чүве дег көстүр. Ол болза кырган чазаныкчы Окаанчык ирейниң кайгамчык мерген талантызы. Салым-чаянныг кыргандан өске анаа кижи тачанкалыг аъттарны, ынчаар чараш, чаагай кылдыр, чүнү-даа бээр болза, кайын кылып шыдаар деп!

Шынында Окаанчык ирей тачанка деп чүвени, ону аъттарга канчаар дериирин көрбээн-даа боор чадавас. Көрген дээрге-ле кинодан каш секунда иштинде көрдү-даа ыйнаан. Чараш чүвеге ёзулуг хандыкшыл деп чүве ол. Окаанчык ирей чаңгыс катап көргени чараш чүвени сагыш-сеткилиниң ханызынга шыгжап апкаш, ону уран салым-чаяаныныӊ күжү-биле ол хевээрзин көргүзүп шыдаар чораан-дыр.

Бистиң төрээн Тывавыстың бойдузунуң чараш-чаагайы кандыг ийик: ылаңгыя чайгы, күскү үелерде бойдустуң каас-чаражын магадап-ла ханмас мен. Чамдыкта хат шуурганга сый хактырган, машина, тракторга ужур бастырган ыяштарны, мал-маганга читтыр сустүрген чечектерни көргеш, баарым ажып, хараадай бээр мен. Ынчангаш чараш чүвелер менээ эң-не эргим, олар кажан кезээде мөңге турар болуру кай деп бодап кээр мен.

Оон ынай бистиң найысылалывыс Кызыл хоорай амгы үеде шапкыны-биле өзүп, кижи болза, хып дээн чылыы назын үези чараш чаагайы чыл келген тудум-на немежип турар. Ынчалзажок туттунуп турар хөй янзы чуртталга, албан черлериниң, культураның, садыгның-даа бажыңнарының архитектураларынга национал уран хевирниң каасталгаларын таарыштыр немээр болза эки деп бодаар мен. Хоорайның парыгынга болгаш өске-даа чугула черлеринге уран скульптураның национал уткалыг тураскаалдарын база кылгылаары чугула болгу-дег. Ындыг уран хевирлерни төлевилээрде тыва тоолдардан-даа ап болгай-ла. Алдан-Маадыр аттыг музейниң амгы бажыңы назылап «кыраан» болгай. Чаа хевирниң чараш чаагай музейи туттунар үе ырак эвес болбайн. Ынчалза-даа ону дүргедедирин чон күзеп турары билдингир.

«Шын» солунга үнген чүүлдерде чараш-чаагай чүвеге хандыкшыл чок, ону үнелевес кижилерниң дугайында саналдарга бүрүн каттыжар мен. Эң ылаңгыя уран чүүлдүң чараш чаагайынга ханы хандыкшаан тудум кижиниң сеткил-сагыжы улам байлак апаар болгай. Төрээн чурт, оон бойдузу ышкаш кижилер база ындыг чараш-чаагай, сеткили буянныг болур ужурлуг. Ынчалзажок чамдык аныяк өскенде бодунуң бүдүжүн боду үреп чоруурлар бары хараданчыг. Сөөлгү үеде бажының дүгүн таартпас чорук аныяктарда нептерээни элдептиг. Ону кым-даа хорувас болбайн, ындыг-даа болза ол чараш чүве эвес. Бажының дүгү узунда чараш көстүр кижилер бар-ла харын. Бажым дүгү узунда чараш мен-бе азы кандыг мен деп чүвени эскербес, өттүнчек чорукка алыскаш аян чок апарган чорууурлар база хаая эвес.

База бир чиктиг чүве. Ажылче бар чорааш азы оон кел чыда, Оюн Күрседи кудумчузунга идиктериниң хончузун куду аңдарган, аңаа магазинде садып турар янзы-бүрү арагаларның этикетке саазыннарын чыпшыргылап алгылаан чоруур аныяк оолдарны хүн-нүң-не көөр-дүр мен. Ол чүү деп чүвел? Оон өске каастаныптар чүве тыппаан бе? Азы хөй арага ижериниң демдээ-бе? Арага ады биле кижи бодун маркалап алырга дыка-ла эп чок чүве ол. Ол дээрге чараш, чаагай чүүлдерни үнелеп, сеткип билбес чорук тур деп санаар мен. Ынчангаш «Шын» солунда көдүрүнген чараш чүүлге хандыкшыл дугайында саналдарга бүрүн каттыжып, ону деткип турар мен.

В. САГАН-ООЛ,
ажылчын.

ЧЕДИР ОЙНААЛАКТА

Хөл-шыдыраа талазы-биле делегейниң бирги чери дээш Анатолий Карпов биле Борис Спасскийниң аразынга корлакчыларның чартык шүүлде маргылдаазының дөртен кошкен соонда соңгаарлаттынган чедиги салынга салыгны уламчылаваанда хайымнашканы билдинген.

Моон мурнунда дыңнатканың ёзугаар алырга, ол ужуражышкынга чапсар болур дей берген турда, кайы-даа талдан ондактыг нарын турушттар тыптып келген.

Карпов 41-ги кежүн мерзе — д-3—е-3 кылдыр демдеглеп алган. Аныяк гроссмейстер анализтеп көргеш, ак таланың удуп алыр барымдаазы чок деп түңнел кылган. Оон хайымнажыр деп саналдааның Б. Спасский хүлээп алган.

Маргылдааның түңнел саны база-ла моон мурнундаазы дег, Карповтуң улуу кылдыр 2:1 болган (дөрт хайымныг). Сеск салыг апрельдиң 29-та болган. Агы-биле делегей чемпиону чораан шыдыраачы Б. Спасский ойнаан.

(СЭТА-ның корр.).

КЫЗЫЛЧЫЛАРГА

Культураның болгаш дыштанылганың Гастелло аттыг парыгы — кызылчыларның чоргааралы. Чылдың дөрт үезинде Каа-Хем биле Бии-Хемниң агымнарын каткан чериниң дужунда ортулукче чонуң шуужу үзүлбес. Чайгы үе парктың чымыштыг үези. Шыпап-ла чайын паркка кымны көрбес боор. Галстуктуг пионерлерден эгелээш бүдүрүлгениң, тудугнуң мурнакчыларынга, сураглыг тараажыларга, малчыннарга чедир, кавайда ийи-үш айлыг уруглардан 80-90 харлыг кырган-ача, кырган-аваларга чедир маңаа дыштанып, агаарлап, ойнап-хөглеп келбес кижи чок. Бетики бичии ортулукта чурук тырттырар чер. Фотограф силерниң күзелиңер ёзугаар бойдустуң чараш чурумалының аразынга чурукка тырттырып берип болур. Оон чанында херимчигеш иштинде школа назының четпээн уруглар чадаг тергелерде, бут-биле маннадыр «Москвичилерде», «Волгаларда» чарышкан, чайганыыштарда ыңгыыртанган, чадаларда, дээскиниглерде ойнаан турар.

А хөөлбек. Хемелерге оожум селгүүстеп азы шыңганнар сайзырады сыылады эжип, хөөлбектиң ужу кыдыынга чедип, маға хандыр дыштаныын кым күзевес боор. Теннис, бильярд, шыдыраа залдарынга кижи эвээш турганын кым көрген. А бичии уруглар «аъттарны», «ивилерни», «тевелерни» мунгаш «аян-чорук» кылып чорда, оларның сагыжы та кайы оранда чүве.

Аныяк оолдар, кыстар чүректиг, дидимин шенеп, капнап чайганыыштарга дүндүүштелип, самолётка кииски-дип турда космонавтар белеткээр черде-ле.

Хүн ажып, имир дүжүп турда парктың сайгылгааннары хөөлбекке чайнап, ыры-хөгжүмнүң үнү хоорайның чоок кавызын шыва ап, танцы залынче, чайгы ногаан театрже чайгаар-ла чалай бээр.

«Хүреш» стадионунга футбол, хүреш болу бергенде кайы хире ийик. Хөөредир болза парк иштинге кижи базар чер тывылбайн баар деп болур. Спортчу шөлдерге аныяктарның-даа, улугларның-даа чиик чаагайын, сергээн чүү дээр.

Шыпап-ла Гастелло аттыг парк күш-ажылчы кызылчыларның, оон-моон командировкалап келген аалчыларның культурлуг дыштанып аарынга эң-не таарымчалыг чер.

1974 чылдың чайгы сезонунда кызылчыларның дыштанылгазын улам экижидер талазы-биле парк ажылдакчылары сагыш салып турарының дугайында парктың директору Константин Петрович Вороновтуң бисге дыңнатканы болза:

— Чоннуң дыштанылгазынче партия болгаш чазак канчаар-даа аажок улуг сагыш салып, ажыл-ишчи кижи бүрүзү сагыш-сеткилин сергек, омак-хөглүг болзун дээш бүгү болдунар хемчеглерни ап турар. Бистиң Гастелло аттыг парк чылдан чылче чоннуң өзүп орар культурлуг негелделериниң чогуур деңнелинге хандырып, чыл келген тудум чаартылып, оюн-тоглаа хевирлерин көвүдедип, ажылының кижизидикчи утка-шынарын бедидип орар. Бо чайгы сезонга улуг белеткел ажылдарын кылып чоруткан бис.

Эргижирээн ыяш көвүрүгнү көрүштүг демир-бетон көвүрүг-биле солааның кызылчылар билир. Оон-биле кады парк иштиниң дерилгезинде, чаагайжыдылгазында чаа чүүлдер хөй. Совет Тываның 30 чыл оюнга тураскааткан стендилер-биле кады лекторийлерге кино, концерттиг лекциялар, беседалар, социалистиг чарыштың мурнакчыларынга тураскааткан темалыг кежээлер план ёзугаар доктаамал эртер. Найысылал — Кызыл хоорайның 60 харлаанынга тураскааткан солун хемчеглер чоруттунар.

Уран чүүл ажылдакчыларының кежээлерин, концерттерин, делгелгелерин хөйнү эрттирерин планнап турар бис. База Гастелло аттыг парктың шаңналы дээш спорттуң чайгы бүгү хевирлеринге маргылдаалар Кызылдың спортчуларының калбаа-биле хаара тудары чугаажок. Оон-биле кады дерилгени чаартканын кызылчылар эскерер боор. Сандайлардан эгелээш скульптураларга чедир дерит-херекселдер чаартынган. Хеме саны 55 чедер. Уруглар аттракционнарынга ам-даа үш аттракцион немежир. «Сатурн» дег дирижабльдиг аттракцион сонуургалды хаара тудар. Кинолекторийни база эде кылыры көрдүнген. Парк бо чылдан эгелеп чечекти бодунуң теплицазынга өстүрүп эрте тарып аптар аргалыг апарган.

М. САЛЯ.

телевидение

АПРЕЛЬ 30-ДЕ

МОСКВАДАН

13.30—Дамчыдылгалар программазы. 13.35 — Өңнүг телекөргүзүг. Школачыларга. «Одаг». ВЛКСМ-ниң XVII съездизиниң делегаттары-биле ужуражылга. 14.05—Медээлер. 14.15—Концерт. 14.40 — 14.50 — Чапсар. 14.50— Уругларга. «Мен-дир мен» деп документалдыг телефильмниң баштайгы көргүзүү. 15.00—Өңнүг телекөргүзүг. «Сээң лауреаттарың, комсомол». Концерт. 16.30—Өңнүг телекөргүзүг. «Егор Булычев болгаш өскелер-даа». Уран-чечен фильм.

КЫЗЫЛДАН

18.00 — «Күш-ажылдың байырлалы, экии!» Дамчыдылга. 18.50—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

19.00 — «Чурт—май бүдүүзүнде». Дамчыдылгада май мурнунуң социалистиг чарыжының тиилекчилери киржип турар. 19.45 — Өңнүг телекөргүзүг. Совет ырның концерти.

КЫЗЫЛДАН

20.00—Телемедээлер.

МОСКВАДАН

20.10 — Өңнүг телекөргүзүг. «Эрги шивээ» деп хөй сериялыг уран-чечен телефильмниң баштайгы көргүзүү. 6-гы, 7-ги сериялары. — «Далай эриинде хоорай». 22.20—Өңнүг телекөргүзүг. Делегейниң улустарының уран чогаадылгазы. 23.00—23.30 — «Үе». Информастыг программа.

Агаар

Кызылдың агаар станциязының медээзин ёзугаар алырга, бөгүн республикага болгаш Кызылга булуттаар, чагбас. Мурнуу-барыын угланыышкынныг хат өй-тавындан күштүүнге чедер.

Агаарның температуразы даглыг районнарга 7—12, өскелеринге 15—20, Кызылга 16—18 градус чылыг болур.

Редакторунуң оралакчызы
М. Н. СМИРНОВА.

КИНО

АПРЕЛЬ 30-ДЕ

«НАЙЫРАЛ»: «Элдээртиг» 9.30, 11.25, 13.20, 15.15, 17.10, 19.05, 21.00 шактарда.

«ПИОНЕР»: «Оран-делегей кезээн алды кижи» 9.00, 10.30, 15.20, 16.50, «Докер» 12.00, 13.40, 18.20, 20.00 шактарда.

«КАА-ХЕМ»: «Утпазым, ынак кижилерим дугайында» 15.00, 16.50, 18.40, 20.30 шактарда.

«ВОСТОК»: «Чайгы дүштер» 15.00, 16.30, 20.30 «Ромео биле Джульетта» (2 сериязы кады) 18.00 шактарда.

«ЭНЕРГЕТИК» КУЛЬТУРА БАЖЫҢЫНГА: «Чорвен биле Скроллан» 16.30, «Акрополдуң эдээнде» 18.00, 20.00 шактарда.

РЕДАКЦИЯНЫҢ АДРЕЗИ: ИНДЕКС 667000 Кызыл, Щетинкин-Кравченко кудумчузу, бажың № 3. ТЕЛЕФОННАРЫ. Редакторнуң 24-63, редакторнуң оралакчыларының 35-24, пропаганда килдизиниң 23-54, харыысалгалыг секретарьның 23-35, партийжи амыдырал килдизиниң 37-13, культура килдизиниң 23-54, көдээ ажыл-агый килдизиниң 21-47, үлетүр килдизиниң 22-64, чагаа килдизиниң 41-27, информация база совет тургузуг килдизиниң 20-60, бухгалтерияның 31-75, корректорларның 27-41. Солун келбейн баргаанда 32-75 телефонче долгаар.

СОЛУН НЕДЕЛЯДА 6 КАТАП ҮНЕР

Тираж 16056. ЧАГЫГ № 667.

Тыва АССР-ниң Министрлер Чөвүлелиниң Ном үндүрер чер, полиграфия болгаш ном садыының талазы-биле эргелелиниң типографиязы (Кызыл Щетинкин-Кравченко кудумчузу бажың № 1). ТС — 00469